

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра теорії держави та права

ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ

**ЗБІРНИК
ПЛАН-КОНСПЕКТІВ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»
для денної та заочної форми навчання**

Київ 2019

Збірник план-конспектів семінарських та практичних занять з навчальної дисципліни «Поліцейська деонтологія» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», для денної та заочної форми навчання (курсанти ННІ № 1-3, Прикарпатського факультету, слухачі ННІЗДН НАВС).

Укладач:
Пендюра Максим Миколайович,
*доцент кафедри теорії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент.*

*Обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії держави та права
НАВС 29.08.2019 року (протокол № 1).*

Збірник план-конспектів семінарських і практичних занять виконаний у відповідності до вимог Закону України «Про вищу освіту», програми та робочої програми навчальної дисципліни «Поліцейська деонтологія» для належної організації та проведення освітнього процесу для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», для денної та заочної форми навчання.

© Пендюра М.М., 2019
© Національна академія внутрішніх справ, 2019

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
теорії держави та права
кандидат юридичних наук, доцент
підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

**ЗБІРНИК
ПЛАН-КОНСПЕКТІВ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
*для денної та заочної форми навчання***

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

**Київ
2019**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №1

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЯК ПРЕДСТАВНИК ДЕРЖАВИ. ПРАВА ЛЮДИНИ

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Поліцейський як представник держави. Права людини.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про поліцейську деонтологію, а саме характеристики факторів та умов, що сприяли становленню цієї науки, її предмету, структури та принципів; а також розуміння ролі та значення поліцейської деонтології в процесі підготовки майбутнього поліцейського. Визначення сутності і соціального призначення поліцейського як представника влади в громадянському суспільстві. Окреслення прав і свобод людини та громадянина через призму національного і міжнародного законодавства та забезпечення їх підрозділами поліції.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Поняття науки поліцейської деонтології, її предмет, структура та принципи.
2. Завдання, методи та функції поліцейської деонтології.
3. Роль та значення поліцейської деонтології в процесі підготовки майбутнього поліцейського.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
3. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
4. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
7. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.
8. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.
10. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>
11. Хартія Європейського Союзу про основні права. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524 (дата звернення 22.03.2019).

Основна література

1. Гусарєв С. Д., Мінченко О. В., Свиридюк Н. В., Старицька О. О. Юридична деонтологія. Мультимедійний навчальний підручник [Електронний ресурс] / С. Д. Гусарєв, О. В. Мінченко, Н. В. Свиридюк, О. О. Старицька // НАВС. 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.naiau.kiev.ua/books/JD_book/index.html
2. Деонтологічні засади службової діяльності: Службовий етикет правоохоронця (поліцейського) [Текст]: Пам'ятка/ Петрова Г.М. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 104 с.
3. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка; О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
6. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 1 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 170 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14519>
7. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>
8. Свиридюк Н. П. Юридична деонтологія: навч.-метод. посіб. К.: Хай-Тек-Прес, 2012. 336 с.
9. Скакун О. Ф. Юридична деонтологія : [підруч. для ВНЗ] / О. Ф. Скакун. Х. : Еспада, 2008. 390 с.
10. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О. М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Гіда Є. О. Становлення поліцейської деонтології як науки // Право і суспільство. 2010. № 2. С. 15-20.
2. Кукушин В. М. Полицейская деонтология: Монография. 2-е изд., перераб и доп. - М.: Академия управления МВД России, 2003. 106 с.
3. Кучук А. М. Права людини: соціокультурний і деонтологічний аспекти // PRÁVA A SLOBODY ČLOVEKA A OBČANA: MECHANIZMUS ICH IMPLEMENTÁCIE A OCHRANY RÔZNYCH OBLASTIACH PRÁVA: Zborník

príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie (19. – 20. septembra 2014, Bratislava, Slovenská republika). – Bratislava, 2014. 68 - 70.

4. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 - 291. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48

5. Пендюра М. М. Принципи верховенства права як головна засада професійної діяльності міліції (поліції); міжвузівська науково-теоретична конференція «Принципи гуманізму та верховенства права як умова розвитку демократичної, соціальної, правової держави (пам'яті професора В. В. Копейчикова)» 26 грудня 2008 року // Київ, КНУВС 2008. С. 82 - 84

6. Швець Д. В. Особистість правоохоронця в умовах трансформаційних процесів правоохоронної галузі /Д. В. Швець// Бочаровські читання : тези доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю підгот. психологів у Харків. нац. ун-ті внутр. справ (Харків, 13 квіт. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 298 - 304

7. Швець Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейського в Україні / Д. В. Швець// Форум права. 2017 (5), С. 441 – 446. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3045>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. АЕРС - Association of European Police Colleges (Асоціація Європейських Полицейських Колледжей) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aepc.net/>

2. Сайт Міністерства внутрішніх справ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

3. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umdp.info/>

4. Організація по безпеки и сотрудничеству в Европе. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/hcnm/>

5. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

6. Юридическая деонтология, статьи по юридической деонтологии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/literatura/deont/>.

7. Сайт Міністерства внутрішніх справ. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/ua/pages/4673_Rivni_prava_ta_mozhlivosti.htm

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. Необхідно з'ясувати поняття науки поліцейської деонтології, її предмет, структура та принципи. Розкрити основні ознаки

поліцейської деонтології як міждисциплінарної юридичної науки. Визначити предмет дослідження поліцейської деонтології, та окреслити її структуру. Назвати принципи поліцейської деонтології та їх охарактеризувати.

До другого питання. Відповідь на друге питання семінарського заняття доцільно розпочати з визначення завдань поліцейської деонтології як складної юридичної науки, що має дисциплінарний характер, визначити поняття методології та назвати методи та функції поліцейської деонтології та їх ґрунтовно охарактеризувати.

До третього питання. Висвітлюючи третє питання необхідно визначити роль та значення поліцейської деонтології в процесі підготовки майбутнього поліцейського. Для всебічного та ґрунтовного висвітлення цього питання, бажано використовувати матеріал веб-ресурсу (європейські джерела), та репозитарій бібліотеки НАВС.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

- I. Організація групи.....(3 хв)*
  - 1.1. Привітання.
  - 1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти на занятті.
- II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)*
- III. Основна частина.....(65 хв)*
  - 3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.
    - 3.1.1 Поняття науки поліцейської деонтології, її предмет, структура та принципи.
    - 3.1.2. Завдання, методи та функції поліцейської деонтології.
    - 3.1.3. Роль та значення поліцейської деонтології в процесі підготовки майбутнього поліцейського.
- IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)*
  - 4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.
  - 4.2. Оголошення отриманих оцінок.
  - 4.3. Завдання на наступний семінар.
    - 4.3.1. Поняття про професію поліцейського.
    - 4.3.2. Сутність та соціальне призначення поліцейського в суспільстві.
  - 4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

**Доцент кафедри
теорії держави та права
кандидат юридичних наук,
доцент**

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №1

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЯК ПРЕДСТАВНИК ДЕРЖАВИ. ПРАВА ЛЮДИНИ

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Поліцейський як представник держави. Права людини.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про поліцейську деонтологію, а саме характеристики факторів та умов, що сприяли становленню цієї науки, її предмету, структури та принципів; а також розуміння ролі та значення поліцейської деонтології в процесі підготовки майбутнього поліцейського. Визначення сутності і соціального призначення поліцейського як представника влади в громадянському суспільстві. Окреслення прав і свобод людини та громадянина через призму національного і міжнародного законодавства та забезпечення їх підрозділами поліції.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Поняття про професію поліцейського.
2. Сутність та соціальне призначення поліцейського в суспільстві.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96–вр>.
2. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою : прийнята резолюцією 40/34 Генеральної Асамблеї ООН от 29 листоп. 1985 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 159 – 161. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_114.
3. Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р. № 47/33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_225.
4. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
5. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
6. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.
7. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
8. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
9. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
10. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf
11. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
12. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.

13. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.

15. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогн. Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. – 483 с

16. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

17. Основні принципи поводження з в'язнями. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р. №45/111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_230.

18. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс]: утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

19. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : Керівництво / Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. Варшава, 2017. 153 с.

20. Про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 4 листопада 1950 р. (в ред. від 1 червня 2010 р.) (Зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 трав. 1994 р., Протоколом № 14 від 13 трав. 2004р.):[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

21. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.

22. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

23. Решение № 2009/371/ПВД Совета о создании Европейского полицейского ведомства (Европол). Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a78 (дата звернення 22.03.2019).

24. Свод принципов защиты всех лиц, подвергаемых задержанию или заключению в какой бы то ни было форме : утв. резолюцией 43/173 Генеральной Ассамблеи ООН от 9 декабря 1988 г. // Права людини і професійні стандарти для

юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 31–37.

25. Статут Організації Об'єднаних Націй : прийнятий 26 черв. 1945 р. // Действующее международное право. М., 1996. С. 7 – 33.

26. Статут Ради Європи : прийнятий 5 трав. 1945 р. // Действующее международное право. М., 1996. С. 707 – 717.

27. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2017. № 4 (35). С. 175 – 185.

28. Хартія Європейського Союзу про основні права. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524 (дата звернення 22.03.2019).

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підзаконні акти:

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16>

Основна література

1. Ведерніков Ю. А. Юридична деонтологія : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Ведерніков Ю. А., Кульбач С. О., Кучук А. М. ; Ун-т сучас. знань. Дніпропетровськ : Свідлер А. Л., 2011. 205 с.

2. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності [Текст] : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. – 4-те вид., стер. – К. : Знання, 2010. – 495 с.

3. Гусарев С. Д., Мінченко О. В., Свиридчук Н. В., Старицька О. О. Юридична деонтологія. Мультимедійний навчальний підручник [Електронний ресурс] / С. Д. Гусарев, О. В. Мінченко, Н. В. Свиридчук, О. О. Старицька // НАВС. 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/books/JD_book/index.html

4. Деонтологічні засади службової діяльності: Службовий етикет правоохоронця (поліцейського) [Текст]: Пам'ятка/ Петрова Г. М. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 104 с.
5. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка; О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.
6. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Наказ МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016 № 1179 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>
8. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
9. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 1 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 170 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14519>
10. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>
11. Свиридюк Н. П. Юридична деонтологія: навч.-метод. посіб. К.: Хай-Тек-Прес, 2012. 336 с.
12. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О. М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Гіда Є. О. Деонтологічні засади діяльності поліції та їх закріплення у міжнародно-правових документах [Електронний ресурс] / Є. О. Гіда // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: : Право. 2014. Вип. 25. С. 20-23. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_25_5
2. Гіда Є. О. Деонтологічні засади забезпечення прав і свобод людини і громадянина працівниками поліції у сфері правопорядку / Є. О. Гіда. К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2011. 416 с.
3. Гіда Є. О. Становлення поліцейської деонтології як науки // Право і суспільство. 2010. № 2. С. 15-20.
4. Кукушин В.М. Полицейская деонтология: Монография. 2-е изд., перераб и доп. - М.: Академия управления МВД России, 2003. 106 с.
5. Кучук А. М. Права людини: соціокультурний і деонтологічний аспекти // PRÁVA A SLOBODY ČLOVEKA A OBČANA: MECHANIZMUS ICH IMPLEMENTÁCIE A OCHRANY RÔZNYCH OBLASTIACH PRÁVA: Zborník

príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie (19. – 20. septembra 2014, Bratislava, Slovenská republika). – Bratislava, 2014. 68 - 70.

6. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 - 291. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48

7. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 52 с.

8. Пендюра М. М. Професійна діяльність поліції – гарантія внутрішньої безпеки громадянського суспільства і держави; міжвузівська науково-теоретична конференція «Новітні підходи до державотворення в умовах європейської інтеграції (пам'яті професора Ю. І. Римаренка)» 04.06.2009 // Київ, КНУВС. 2009. С. 150 - 153

9. Пендюра М. М. Принципи верховенства права як головна засада професійної діяльності міліції (поліції); міжвузівська науково-теоретична конференція «Принципи гуманізму та верховенства права як умова розвитку демократичної, соціальної, правової держави (пам'яті професора В. В. Копейчикова)» 26 грудня 2008 року // Київ, КНУВС 2008. С. 82 - 84

10. Проневич О. С. Імплементация європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 - 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16

11. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588 с.

12. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 172 с.

13. Швець Д. В. Особистість правоохоронця в умовах трансформаційних процесів правоохоронної галузі /Д. В. Швець// Бочаровські читання : тези доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю підгот. психологів у Харків. нац. ун-ті внутр. справ (Харків, 13 квіт. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 298 - 304

14. Швець Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейського в Україні / Д. В. Швець// Форум права. 2017 (5), С. 441 – 446. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3045>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. АЕРС - Association of European Police Colleges (Асоціація Європейських Полицейських Колледжей) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aepc.net/>

2. Сайт Міністерства внутрішніх справ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.
3. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umdpd.info/>
4. Організація по безпеки и сотрудничеству в Европе. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/hcnm/>
5. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>
6. Юридическая деонтология, статьи по юридической деонтологии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/literatura/deont/>.
7. Сайт Міністерства внутрішніх справ. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/ua/pages/4673_Rivni_prava_ta_mozhливosti.htm

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. Розкриваючи перше питання цього семінарського заняття, здобувачам в першу чергу необхідно з'ясувати генезу поняття «поліція», «поліцейська діяльність», передумови виникнення такого професійного напрямку як «поліцейський». В якості джерел інформації пропонується веб-ресурс (європейські джерела), наукові статті, навчальні посібники, підручники, монографії, словники, енциклопедії (міжнародні енциклопедії) поліцейської діяльності.

До другого питання. З'ясувавши передумови виникнення професії поліцейського, в другому питанні семінарського заняття, здобувачам необхідно розкрити сутність та соціальне призначення поліцейського в суспільстві, спираючись на міжнародний (європейський) досвід. Для розкриття цього питання варто зупинитись на історичних та/ або сучасних міжнародних документах, що є невід'ємними актами в системі законодавства України, що регулюють діяльність поліції, зокрема: Нюрнберзький припис (1492 р.), що починається зі слів: «Для підтримки доброго порядку (gute Polizey) ...» Під поліцією насамперед розумівся зовсім не орган підтримки порядку, а саме стан благополуччя і спокою, що було метою і результатом правильного управління; Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р.; Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. тощо.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

- I. Організація групи.....(3 хв)*
  - 1.1. Привітання.
  - 1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти на занятті.
- II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)*
- III. Основна частина.....(65 хв)*

3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.

3.1.1. Поняття про професію поліцейського.

3.1.2. Сутність та соціальне призначення поліцейського в суспільстві.

Підведення науково-педагогічним працівником або найбільш обізнаним здобувачем вищої освіти загального підсумку заняття.

Оголошення завдання, мотивація навчальної діяльності на майбутні заняття.

IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)

4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.

4.2. Оголошення отриманих оцінок.

4.3. Завдання на наступний семінар.

4.3.1. Загальна декларація прав людини: загальна характеристика.

4.3.2. Права і обов'язки людини та громадянина: національний і міжнародний аспект охорони та захисту.

4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

Доцент кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук,

доцент

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №1

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЯК ПРЕДСТАВНИК ДЕРЖАВИ. ПРАВА ЛЮДИНИ

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Поліцейський як представник держави. Права людини.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про поліцейську деонтологію, а саме характеристики факторів та умов, що сприяли становленню цієї науки, її предмету, структури та принципів; а також розуміння ролі та значення поліцейської деонтології в процесі підготовки майбутнього поліцейського. Визначення сутності і соціального призначення поліцейського як представника влади в громадянському суспільстві. Окреслення прав і свобод людини та громадянина через призму національного і міжнародного законодавства та забезпечення їх підрозділами поліції.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Загальна декларація прав людини: загальна характеристика.
2. Права і обов'язки людини та громадянина: національний і міжнародний аспект охорони та захисту.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
3. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
5. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.
8. Статут Організації Об'єднаних Націй : прийнятий 26 черв. 1945 р. // Действующее международное право. М., 1996. С. 7 – 33.
9. Статут Ради Європи : прийнятий 5 трав. 1945 р. // Действующее международное право. М., 1996. С. 707 – 717.
10. Хартія Європейського Союзу про основні права. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524 (дата звернення 22.03.2019).

Основна література

1. Ведерніков Ю. А. Юридична деонтологія : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Ведерніков Ю. А., Кульбач С. О., Кучук А. М. ; Ун-т сучас. знань. Дніпропетровськ : Свідлер А. Л., 2011. 205 с.

2. Гусарєв С. Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності [Текст] : навч. посіб. / С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров. – 4-те вид., стер. – К. : Знання, 2010. – 495 с.
3. Гусарєв С. Д., Мінченко О. В., Свиридчук Н. В., Старицька О. О. Юридична деонтологія. Мультимедійний навчальний підручник [Електронний ресурс] / С. Д. Гусарєв, О. В. Мінченко, Н. В. Свиридчук, О. О. Старицька // НАВС. 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.naiau.kiev.ua/books/JD_book/index.html
4. Деонтологічні засади службової діяльності: Службовий етикет правоохоронця (поліцейського) [Текст]: Пам'ятка/ Петрова Г.М. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 104 с.
5. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка; О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.
6. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Наказ МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016 № 1179 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>
8. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
9. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 1 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 170 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14519>
10. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>
11. Свиридчук Н. П. Юридична деонтологія: навч.-метод. посіб. К.: Хай-Тек-Прес, 2012. 336 с.
12. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О. М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Гіда Є. О. Деонтологічні засади діяльності поліції та їх закріплення у міжнародно-правових документах [Електронний ресурс] / Є. О. Гіда // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: : Право. 2014. Вип. 25. С. 20-23. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_25_5

2. Гіда Є. О. Деонтологічні засади забезпечення прав і свобод людини і громадянина працівниками поліції у сфері правопорядку / Є. О. Гіда. К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2011. 416 с.
3. Гіда Є. О. Становлення поліцейської деонтології як науки // Право і суспільство. 2010. № 2. С. 15-20.
4. Кукушин В. М. Полицейская деонтология: Монография. 2-е изд., перераб и доп. - М.: Академия управления МВД России, 2003. 106 с.
5. Кучук А. М. Права людини: соціокультурний і деонтологічний аспекти // PRÁVA A SLOBODY ČLOVEKA A OBCANA: MECHANIZMUS ICH IMPLEMENTÁCIE A OCHRANY RÔZNYCH OBLASTIACH PRÁVA: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie (19. – 20. septembra 2014, Bratislava, Slovenská republika). – Bratislava, 2014. 68 - 70.
6. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 - 291. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48
7. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 52 с.
8. Пендюра М. М. Професійна діяльність поліції – гарантія внутрішньої безпеки громадянського суспільства і держави; міжвузівська науково-теоретична конференція «Новітні підходи до державотворення в умовах європейської інтеграції (пам'яті професора Ю. І. Римаренка)» 04.06.2009 // Київ, КНУВС. 2009. С. 150 - 153
9. Пендюра М. М. Принципи верховенства права як головна засада професійної діяльності міліції (поліції); міжвузівська науково-теоретична конференція «Принципи гуманізму та верховенства права як умова розвитку демократичної, соціальної, правової держави (пам'яті професора В. В. Копейчикова)» 26 грудня 2008 року // Київ, КНУВС 2008. С. 82 - 84
10. Проневич О. С. Імплементация європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 - 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16
11. Сакович А.В. Профессиональная этика сотрудников ОВД. Деонтологическая подготовка кадров полиции за рубежом / А.В. Сакович // Вестник Академии МВД Республики Беларусь. 2003. № 2. С. 84 - 91.
12. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588 с.
13. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 172 с.

14. Швець Д. В. Особистість правоохоронця в умовах трансформаційних процесів правоохоронної галузі /Д. В. Швець// Бочаровські читання : тези доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю підгот. психологів у Харків. нац. ун-ті внутр. справ (Харків, 13 квіт. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 298 - 304

15. Швець Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейського в Україні / Д. В. Швець// Форум права. 2017 (5), С. 441 – 446. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3045>

16. Швець Д. В. Прогностична компетентність як чинник ефективності професійної діяльності майбутніх правоохоронців / Д. В. Швець // zborník príspevkov z medzinárodnej vedecko-prakticka konferencia Inovacne vyskum v oblasti sociologie, psychologie a politologie (10-11 marca 2017) Vysoka skola Danubius, Sladkovicovo, 2017.- 155-159

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. АЕРС - Association of European Police Colleges (Асоціація Європейських Полицейських Колледжей) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aepc.net/>

2. Сайт Міністерства внутрішніх справ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

3. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umdp.info/>

4. Організація по безпеки та співробітництву в Європі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/hcnm/>

5. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

6. Юридическая деонтология, статьи по юридической деонтологии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/literatura/deont/>.

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. Розкриваючи перше питання цього семінарського заняття, здобувачам в першу чергу необхідно ознайомитись із Загальною декларацією прав людини. Мета: з'ясувати важливість цього документу в сфері захисту прав людини, діяльності міжнародних організацій (уповноважених з прав людини), а також роль (місце) людини в соціумі та державі. В якості джерел інформації пропонується веб-ресурс діяльності міжнародних організацій (європейські джерела), державних установ української держави (джерела, що у встановленому порядку ратифіковані парламентом), наукові статті, навчальні посібники, підручники, монографії, словники, енциклопедії (міжнародні енциклопедії) поліцейської діяльності.

До другого питання. З'ясувавши основні положення міжнародних (європейських) документів, що містять права і обов'язки людини та громадянина, здобувачам варто в конспекті опрацювати національний і міжнародний аспект охорони та захисту цих прав. Громадяни в демократичному суспільстві повинні відчувати неупереджене до себе відношення поліції, знаходитися під її захистом, а у разі вчинення протиправних діянь (в тому числі злочинів) розглядатися поліцією в якості підозрюваних, а не злочинців. Одним із завдань поліції є захист прав людини шляхом підтримки публічного порядку забезпечення реалізації громадянами усіх своїх прав. Іншими словами, оскільки захист прав людини є функцією поліції, вимога поваги прав людини чинить прямий вплив на методи, якими повинна користуватися поліція при виконанні усіх своїх функцій.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

- I. Організація групи.....(3 хв)*
  - 1.1. Привітання.
  - 1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти на занятті.
- II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)*
- III. Основна частина.....(65 хв)*
  - 3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.
    - 3.1.1. Загальна декларація прав людини: загальна характеристика.
    - 3.1.2. Права і обов'язки людини та громадянина: національний і міжнародний аспект охорони та захисту.
  - Підведення науково-педагогічним працівником або найбільш обізнаним здобувачем вищої освіти загального підсумку заняття.
  - Оголошення завдання, мотивація навчальної діяльності на майбутні заняття.
- IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)*
  - 4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.
  - 4.2. Оголошення отриманих оцінок.
  - 4.3. Завдання на наступний семінар.
    - 4.3.1. Ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності: „
    - 4.3.2. Задачі поліції в демократичній державі як сервісної служби.
    - 4.3.3. Функції поліцейської діяльності.
    - 4.3.4. Форми та методи реалізації поліцейських функцій.
  - 4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

**Доцент кафедри
теорії держави та права
кандидат юридичних наук,
доцент**

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №2

ДЕМОКРАТИЧНІ ОСНОВИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Демократичні основи поліцейської діяльності.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності: законність, гласність, неупередженість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства. Задачі поліції в демократичній державі як сервісної служби. Функції поліцейської діяльності. Форми та методи реалізації поліцейських функцій. Поліцейська діяльність у багатонаціональному суспільстві. Діяльність поліції і права людини під час забезпечення правопорядку та публічних зібрань. Підзвітність і прозорість поліцейської діяльності громадянському суспільству.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності.
2. Задачі поліції в демократичній державі як сервісної служби.
3. Функції поліцейської діяльності.
4. Форми та методи реалізації поліцейських функцій.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
3. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
4. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.
5. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
7. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf
8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
9. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.
10. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.
12. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогр. Європейського Союзу та Ради Європи

«Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

13. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

14. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

15. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

16. Решение № 2009/371/ПВД Совета о создании Европейского полицейского ведомства (Европол). Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a78 (дата звернення 22.03.2019).

17. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2017. № 4 (35). С. 175 – 185.

18. Хартія Європейського Союзу про основні права. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524 (дата звернення 22.03.2019).

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 29. – Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підзаконні акти:

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Основна література

1. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>

2. Копіна О. П. Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. / О. П. Копіна, О. С. Мірошник, О. О. Сердюк ; Фонд Місц. Демократії ; Лаб. мир. рішень ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : [ХНУВС], 2018. 124 с.
3. Копча В. В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/1/Downloads/pp_2017_2_29.pdf
4. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246 с. Опубліковано Координатором проектів ОБСЄ в Україні в рамках проекту «Посилення спроможності установ, відповідальних за протидію насильству в сім'ї в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/ukraine/93319?download=true>
5. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
6. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>
7. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : Керівництво / Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. Варшава, 2017. 153 с.
8. Професійне спілкування працівників Національної поліції: підручник / авт. кол.: С.І. Яковенко, О.М. Цільмак, Ю.В. Меркулова та ін.; За ред. док. псих. наук, проф. С.І. Яковенка. Одеса: Астропринт, 2017. 260 с
9. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.
10. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О.А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Взаємодія працівників Національної поліції з представниками ЗМІ під час несення служби: методичні рекомендації / Бугайчук К.Л., Сердюк О.О., Гладкова Є.О., Щербакова І.В., Баранник О.Б. Харків: Харк. нац. ун-т. внутр. справ., ГУНП України в Харк. обл. 2017. 26 с.

2. Декларація про свободу вираження поглядів та інформації 1982 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uapravo.net/akty/pravo-main/akt8pnub0f.htm>

3. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 - 291. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48

4. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 52 с. Режим доступу : <file:///C:/Users/1/Downloads/Y2WZQRzCFiAZa2EHlJA8mqI7XjFPVeby.pdf>

5. Проневич О. С. Імплементація європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 - 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16

6. Реформування поліції в країнах Центральної і Східної Європи. Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін. Під ред. М. Капаріні, О. Мареніна; Передмова О. Ярмиша. К., 2005. С. 271-273.

7. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 172 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umdppl.info/>

2. Організація по безпеки та співробітництву в Європі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/hcnm/>

3. Основи спілкування з поліцією: Онлайн-курс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.umdpl.info/>

4. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/img/books/files/14586534582015_community_oriented_policing_in_europe.pdf

5. Програма «Школа і поліція». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nua.kharkov.ua/images/stories/SEPSH/program-shkolnyiy-ofitser-politsii/Metod_rekom_polic.pdf

6. Поліцейський офіцер громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/ya-tut.html>

Сайт кафедри теорії держави та права НАВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. При висвітленні першого питання «Ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності», варто наголосити, що у системі соціальних відносин поліція і суспільство повинні керуватися однаковими критеріями, нормами, які забезпечують взаємоповагу, об'єктивність оцінки поліції та оптимальність прийнятих нею рішень у той чи іншій ситуації. Цю можливість може дати певна система стандартів, яка забезпечує визнання службового (професійного) обов'язку, форм, методів та шляхів його реалізації у практичній діяльності. Важливість даних питань та наукова обґрунтованість відповідей на них зумовлені соціальним значенням діяльності поліції. Ефективність діяльності поліції залежить від соціальної зрілості суспільства, правової та моральної культури його членів, а також і від професійно-морального потенціалу кадрів поліції, дієвості в їх середовищі норм професійної моралі.

До другого питання. Розглянувши перше питання, перед здобувачами виникає просте питання, як забезпечити ці еталони (дотриматись принципів) в своїй діяльності. Ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності забезпечуються через виконання наступних завдань:

1. Поліція є найбільш видимим проявом державної влади, яка здійснює найбільш очевидні, невідкладні й такі, що потребують втручання, завдання для забезпечення благополуччя окремих громадян і цілих спільнот.

2. Розуміння «поліцейської діяльності як суспільної служби» визначається в наступний спосіб» основними обов'язками поліції виступають підтримання суспільного спокою і правопорядку; захист основоположних прав і свобод особи, особливо – життя; попередження і розкриття злочинів; зниження рівня страху; а також надання допомоги і послуг громадськості. Прогрес у просуванні до демократичних основ поліцейської діяльності досягається, коли має місце перехід від підходу, орієнтованого на контроль, до підходу, орієнтованого на обслуговування, де основна увага правоохоронних органів зосереджена на активному попередженні злочинів.

3. Демократична поліція розробляє і здійснює свою діяльність згідно з потребами громадськості і держави, а також приділяє особливу увагу наданню негайної допомоги членам суспільства, які потребують її.

У міжнародно-правових документах стандарти поліцейської діяльності визначаються як бажані зразки поведінки поліції, її взаємовідносин із населенням. Найчастіше такі стандарти, що містяться в різних деклараціях, рекомендаціях, керівних принципах, є лише формальними і не мають обов'язкової сили для держав, оскільки в багатьох випадках впливають на міжнародну і національну поліцейську діяльність, підсилюючи договірні положення, або окреслюючи конкретні шляхи імплементації в національне законодавство концептуальних положень, що стосуються здійснення органами поліції покладених на них повноважень.

До третього питання. В цьому питанні варто розкрити основні напрямки діяльності поліції, що відображено у функціях. З огляду на специфіку діяльності поліції і для спрямування її в потрібному напрямку 17 грудня 1979 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Кодекс поведінки з підтримання правопорядку, який безпосередньо регламентує поліцейську діяльність у контексті захисту прав людини, недопущення зловживання силою, використання тортур, заборони актів корупції тощо, тобто встановлює основні вимоги до формування поліції в демократичному суспільстві. Посадові особи з підтримання правопорядку постійно виконують покладені на них законом обов'язки, служачи громаді і захищаючи всіх осіб від протиправних актів у відповідності з ступенем відповідальності, необхідної їх професією. При виконанні своїх обов'язків посадові особи з підтримання правопорядку поважають і захищають людську гідність і підтримують і захищають права людини щодо всіх осіб. Посадові особи з підтримання правопорядку можуть застосовувати силу тільки в разі крайньої необхідності і в тій мірі, в якій це потрібно для виконання їхніх обов'язків. Відомості конфіденційного характеру, отримувані посадовими особами з підтримання правопорядку, зберігаються у таємниці, якщо виконання обов'язків або вимоги правосуддя не вимагають іншого. Жодна посадова особа з підтримання правопорядку не може здійснювати, підбурювати або терпимо ставитись до будь-якої дії, що представляє собою катування або інші жорстокі, нелюдські або принижуючі гідність види поводження і покарання, і жодна посадова особа з підтримання правопорядку не може посилається на розпорядження вищестоящих осіб або такі виняткові обставини, як стан війни чи загроза війни, загроза національної безпеки, внутрішня політична нестабільність чи будь-яке інше надзвичайне становище для виправдання тортур чи інших жорстоких нелюдських або принижуючих гідність видів поводжень і покарань.

До четвертого питання. Задля ефективної діяльності в межах чинного законодавства, органи правопорядку мусять діяти у певних формах та чітко визначеними методами. Діяльність поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина здійснюється в певних формах і різними методами, які обираються поліцейськими не довільно, а завжди зумовлені її змістом. З огляду на це змістом кожної з форм діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина буде сукупність однорідних, конкретних дій поліцейських, пов'язаних зі створенням найбільш оптимальних умов для використання людиною та громадянином своїх прав і свобод і їх належної охорони та захисту.

Під діями маються на увазі державно-владні повноваження, хоча особливість забезпечення прав і свобод зумовлює необхідність широкого застосування неправових засобів. Різноманіття ж форм діяльності поліції спричинено великою кількістю завдань і напрямів. За характером наслідків діяльності розрізняють правові (*встановлені в нормативних правових актах, що тягнуть юридичні наслідки*) і неправові (*не мають юридичних наслідків*) форми. Бажаними для діяльності поліції є, безумовно, правові форми. Інакше дії її співробітників може бути поставлено під сумнів, а їх зміст оскаржено в установленому законом порядку. Однак це не означає, що владний суб'єкт у

кожному конкретному випадку не може діяти на свій розсуд. Він може самостійно залежно від ситуації визначати найбільш прийнятну форму для вирішення тих чи інших завдань.

Крім цього, пропонується поділ форм на гласні та негласні, процесуальні і непроцесуальні, правотворчі та правозастосовні.

Форми й методи діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод, з одного боку, визначають форми і методи всієї діяльності, а з іншого – проявляються в них. Встановлюючи форми діяльності поліції, слід зважати на те, що кожен структурний підрозділ має свій комплекс специфічних завдань, а отже, і форми їх вирішення. З огляду на складну структурну організацію поліції доволі важко піддати комплексному аналізу всю сукупність форм, котрі застосовуються в її діяльності для забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Внаслідок цього виправданим є виокремлення форм діяльності поліції в цій сфері, які б, по-перше, відповідали всім формальним ознакам цього поняття, а по-друге, розкривали сутність змісту будь-якого напрямку діяльності. Такими формами є правозастосовна, організаційна, виховна, правоохоронна.

Форми діяльності поліції в процесі її розвитку не залишаються незмінними, а теж постійно розвиваються, наповнюються новим змістом. Їхній вибір обумовлений характером поставлених завдань на кожному етапі розвитку держави. Досконалість сучасних форм діяльності поліції не зменшує ролі та значення методів, застосовуваних під час вирішення завдань у сфері забезпечення прав і свобод. Метод (грец. – шлях дослідження або пізнання, теорія вчення) – сукупність прийомів і операцій практичного та теоретичного освоєння дійсності; спосіб теоретичного дослідження або практичного здійснення чого-небудь.

Щодо методів всієї поліцейської діяльності їх умовно можна розділити на дві групи: загальні та часткові. Основними характеристиками загальних методів є їх загальність і універсальність. Вони комплексно поширюються на діяльність усіх структурних підрозділів поліції, будучи найважливішими, неодмінними інструментами вирішення завдань. До загальних методів належать переконання та примус. Велику роль у застосуванні цих методів у діяльності поліції відіграє те, що взаємозв'язок переконання та примусу визначають об'єктивні чинники соціального розвитку.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

- I. Організація групи.....(3 хв)*
  - 1.1. Привітання.
  - 1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти, (студентів) на занятті.
- II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)*
- III. Основна частина.....(65 хв)*
  - 3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.
    - 3.1.1. Ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності.
    - 3.1.2. Задачі поліції в демократичній державі як сервісної служби.

3.1.3. Функції поліцейської діяльності.

3.1.4. Форми та методи реалізації поліцейських функцій.

IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)

4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.

4.2. Оголошення отриманих оцінок.

4.3. Завдання на наступний семінар.

4.3.1. Поліцейська діяльність у багатонаціональному суспільстві.

4.3.2. Діяльність поліції і права людини під час забезпечення правопорядку та публічних зібрань.

4.3.2. Підзвітність і прозорість поліцейської діяльності громадянському суспільству.

4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

Доцент кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук,

доцент

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №2

ДЕМОКРАТИЧНІ ОСНОВИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Демократичні основи поліцейської діяльності.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності: законність, гласність, неупередженість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства. Задачі поліції в демократичній державі як сервісної служби. Функції поліцейської діяльності. Форми та методи реалізації поліцейських функцій. Поліцейська діяльність у багатонаціональному суспільстві. Діяльність поліції і права людини під час забезпечення правопорядку та публічних зібрань. Підзвітність і прозорість поліцейської діяльності громадянському суспільству.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Поліцейська діяльність у багатонаціональному суспільстві.
2. Діяльність поліції і права людини під час забезпечення правопорядку та публічних зібрань.
3. Підзвітність і прозорість поліцейської діяльності громадянському суспільству.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
3. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
4. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.
5. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
7. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf
8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
9. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.
10. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.
12. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогр. Європейського Союзу та Ради Європи

«Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

13. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

14. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

15. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

16. Решение № 2009/371/ПВД Совета о создании Европейского полицейского ведомства (Европол). Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a78 (дата звернення 22.03.2019).

17. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2017. № 4 (35). С. 175 – 185.

18. Хартія Європейського Союзу про основні права. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524 (дата звернення 22.03.2019).

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 29. – Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підзаконні акти:

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16>

Основна література

1. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
2. Копіна О. П. Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. / О. П. Копіна, О. С. Мірошник, О. О. Сердюк ; Фонд Місц. Демократії ; Лаб. мир. рішень ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : [ХНУВС], 2018. 124 с.
3. Копча В. В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/1/Downloads/pp_2017_2_29.pdf
4. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А. В., Лабунь А. В., Заброда Д. Г., Басиста І. В., Дроздова І. В., Брижик В. О., Мусієнко О. М. Київ, 2012. 246 с. Опубліковано Координатором проектів ОБСЄ в Україні в рамках проекту «Посилення спроможності установ, відповідальних за протидію насильству в сім'ї в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/ukraine/93319?download=true>
5. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
6. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М.М. Пендюра, О.В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>
7. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : Керівництво / Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. Варшава, 2017. 153 с.
8. Професійне спілкування працівників Національної поліції: підручник / авт. кол.: С. І. Яковенко, О. М. Цільмак, Ю. В. Меркулова та ін.; За ред. док. псих. наук, проф. С. І. Яковенка. Одеса: Астропринт, 2017. 260 с
9. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.
10. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О. М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Взаємодія працівників Національної поліції з представниками ЗМІ під час несення служби: методичні рекомендації / Бугайчук К. Л., Сердюк О. О., Гладкова Є. О., Щербакова І. В., Баранник О. Б. Харків: Харк. нац. ун-т. внутр. справ., ГУНП України в Харк. обл. 2017. 26 с.
2. Декларація про свободу вираження поглядів та інформації 1982 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uaopravo.net/akty/pravo-main/akt8pnub0f.htm>
3. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 - 291. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48
4. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 52 с. Режим доступу : <file:///C:/Users/1/Downloads/Y2WZQRzCFiAZa2EHlJA8mqI7XjFPVeby.pdf>
5. Проневич О. С. Імплементація європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 - 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16
6. Реформування поліції в країнах Центральної і Східної Європи. Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін. Під ред. М. Капаріні, О. Мареніна; Передмова О. Ярмиша. К., 2005. С. 271-273.
7. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 172 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umdppl.info/>
2. Організація по безпеки та співробітництву в Європі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/hcnm/>
3. Основи спілкування з поліцією: Онлайн-курс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.umdppl.info/>
4. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/img/books/files/14586534582015_community_oriented_policing_in_europe.pdf

5. Програма «Школа і поліція». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nua.kharkov.ua/images/stories/SEPSH/program-shkolnyiy-ofitser-politsii/Metod_rekom_polic.pdf

6. Поліцейський офіцер громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/ya-tut.html>

7. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. При висвітленні першого питання «Рекомендації з питань поліцейської діяльності в багатонаціональному суспільстві», варто наголосити, що держави повинні прийняти політику, що чітко визнає важливість впливу поліцейської діяльності на міжнаціональні відносини. Вона повинна бути частиною більш широкомасштабної стратегії і програм, спрямованих на інтеграцію меншин на загальнодержавному та місцевому рівнях. Вони також повинні координуватися з ширшими заходами підвищення професіоналізму поліції та якості надання нею послуг і забезпечення здійснення усієї поліцейської діяльності відповідно до міжнародних стандартів у галузі прав людини, у тому числі прав осіб, які належать до меншин. Держави повинні забезпечити розуміння поліцією, а також суспільством у цілому, включаючи меншини, її ролі в зміцненні гармонійних міжнаціональних відносин, а також переконатися у тому, що поліція має відповідні завдання і інструменти для виконання цієї ролі. Політичні лідери і керівництво поліції повинні публічно висловити підтримку такій ролі поліції та сприяти розумінню цієї ролі з боку громадськості. Державній владі та поліції в тісному співробітництві з представниками меншин необхідно розробити плани дій з реалізації цієї політики, а також забезпечити моніторинг їх виконання на регулярній основі. Кадровий склад поліції – на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях, включаючи як старші, так і молодші чини, а також цивільний персонал – повинен відображати розмаїтість населення. Необхідно активно популяризувати громадський імідж поліції як етнічно репрезентативного органу. Необхідно встановити статистичні цілі для поліпшення репрезентативності поліції, а також запровадити моніторинг етнічного складу поліції з метою відстеження наявності прогресу. Необхідно запровадити ініціативи щодо залучення кадрів з числа недостатньо представлених меншин. Вони повинні включати спеціальні заходи, що заохочують подання заяв про прийом на роботу і сприяють кандидатам на посади у досягненні необхідних стандартів, а також поєднуватися з заходами щодо усунення будь-яких прямих або непрямих дискримінаційних бар'єрів. Перед поліцією повинно бути поставлено завдання вироблення методів і практики взаємодії та співробітництва з меншинами, а також спільного створення атмосфери довіри на місцевому, регіональному і загальнодержавному рівнях.

При проведенні регулярного патрулювання в багатонаціональних районах поліція, по можливості, повинна направляти туди багатонаціональні команди співробітників для зміцнення громадської довіри та підвищення ефективності

оперативної роботи. Поліція також повинна забезпечити, щоб її тактика та зовнішній вигляд (наприклад, кількість залучених співробітників, видимість зброї, вибір уніформи) відповідали рівню виконуваного завдання і не провокували зайвий страх і напруженість.

До другого питання. Свобода мирних зібрань – це фундаментальне право людини, закріплене в низці міжнародних інструментів в галузі прав людини, в тому числі в Копенгагенському документі ОБСЄ 1990 року. Це право лежить в основі будь-якого демократичного суспільства, даючи можливість кожному публічно висловлювати погляди, які можуть не збігатися з думкою більшості і бути непопулярними.

Держави зобов'язані поважати і захищати це право та забезпечувати його реалізацію. Право на свободу мирних зібрань гарантоване лише в тому випадку, якщо збори є мирним. Незаконні, але мирні зібрання, що проходять в ситуації, коли організатор або інші особи не виконали вимоги законодавства, користуються таким самим захистом, що й усі інші мирні зібрання.

Поліція відіграє надзвичайно важливу роль в сприянні проведенню зібрань. Будучи найбільш помітним вираженням державної влади, вона своїми діями повинна демонструвати прихильність держави дотриманню принципів верховенства права і захисту основних прав і свобод. Поліція повинна сприяти проведенню всіх мирних зібрань, в тому числі стихійних і одночасних зібрань, а також контрдемонстрацій. Вона зобов'язана захищати учасників зборів, дозволяючи їм вільно висловлювати свої погляди в межах видимості і чутиності аудиторії, до якої вони хочуть звернутись.

Діяльність поліції, повинна виявлятися в зміні підходу до охорони правопорядку під час зборів, а саме в переході від сприйняття зборів як потенційно небезпечних заходів до усвідомлення того факту, що збори втілюють важливе право людини, яке поліція повинна поважати і захищати. Більшість зборів насправді проходять мирно і не становлять загрози громадському порядку. Однак надзвичайно важливо, щоб поліція була добре підготовлена і навчена запобігати будь-яким конфліктам, пов'язаним із публічними зборами, а також вміла знижувати напруженість, якщо виникає така необхідність.

Право на свободу мирних зібрань передбачене положеннями всіх основних міжнародних інструментів з прав людини, серед яких: Стаття 20 Загальної декларації прав людини (1948 р.); Стаття 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.); Стаття 11 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.); Стаття 15 Конвенції ООН про права дитини (1989).

Основні принципи охорони правопорядку під час публічних зібрань.

Підхід, заснований на правах людини, повинен лежати в основі сучасної поліцейської діяльності, включаючи охорону правопорядку під час проведення зібрань. Відповідно повинно бути розуміння того факту, що поліція несе відповідальність за вжиття розумних і належних заходів, які дозволяють людям реалізувати свої права, і що вона не повинна неправомірно втручатися в процес здійснення прав і завжди повинна діяти неупереджено.

Демократичні основи поліцейської діяльності.

В опублікованому ОБСЕ Керівництві щодо демократичних основ поліцейської діяльності наведено низку базових принципів, які повинні лежати в основі всіх форм поліцейської діяльності і які являють собою фундаментальні рамки, що визначають підхід до охорони правопорядку під час зібрань.

Виконання завдань демократичної поліцейської діяльності.

Поліція є найбільш видимим проявом державної влади. Її основним завданням є підтримання законності і громадського порядку, захист і повага до основоположних прав і свобод людини, запобігання злочинності та боротьба з нею, а також надання допомоги та послуг суспільству.

Дотримання принципу верховенства права.

Поліція повинна діяти відповідно до національного права і міжнародних стандартів щодо роботи правоохоронних органів, прийнятих державами-учасниками ОБСЄ, і демонструвати відданість верховенству права на практиці.

Поліцейська етика і права людини.

Для того щоб виправдати довіру суспільства, поліція повинна дотримуватися кодексу професійної поведінки і демонструвати професіоналізм і сумлінність. Захист і збереження життя повинні бути найвищим пріоритетом.

Підзвітність та прозорість поліції.

Згідно з демократичними основами поліцейської діяльності поліція повинна бути і вважати себе підзвітною громадянам, їх представникам, державі і закону. Діяльність поліції, в тому числі поведінка поліцейських, стратегії операцій, процедури призначення на посади та управління бюджетом, повинна бути відкритою для ретельної перевірки з боку різних наглядових установ. Крім цього, однією з основних характеристик демократичної поліцейської діяльності є розуміння того, що поліція повинна мати згоду суспільства на свої дії. Необхідними передумовами для здобуття громадської підтримки є забезпечення прозорості поліцейської діяльності і розвиток комунікації та взаєморозуміння з людьми, яким поліція служить і яких вона захищає.

Організація роботи поліції та питання управління.

Держави зобов'язані створювати структурне й адміністративне середовище, яке дозволяє поліції дієво й ефективно слідувати принципам верховенства права, виконувати положення національного і міжнародного права, а також загальноприйняті стандарти в галузі прав людини. Це стосується таких питань як службова ієрархія, правила здійснення керівництва, кадровий склад поліції, права співробітників поліції, забезпечення достатніми ресурсами і необхідна підготовка поліцейських. Ці основні принципи стосуються всіх форм демократичної поліцейської діяльності, в тому числі забезпечення правопорядку в ході публічних зібрань, що може бути складним і важким завданням. Зібрання можуть бути дуже різними за масштабом, характером, кількістю учасників, а також за рівнем розбіжностей, які можуть виникати навколо них. Зібрання можуть порушувати ритм повсякденного життя і в зв'язку з цим негативно впливати на здійснення іншими особами своїх прав. Таким чином, поліції подекуди доводиться знаходити баланс між конфліктуєчими вимогами з боку різних груп і окремих осіб

До третього питання. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності, під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true> визначає в **Розділі IV Підзвітність та прозорість поліцейської діяльності**

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

- I. Організація групи.....(3 хв)*
  - 1.1. Привітання.
  - 1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти на занятті.
- II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)*
- III. Основна частина.....(65 хв)*
  - 3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.
    - 3.1.1. Поліцейська діяльність у багатонаціональному суспільстві.
    - 3.1.2. Діяльність поліції і права людини під час забезпечення правопорядку та публічних зібрань.
    - 3.1.3. Підзвітність і прозорість поліцейської діяльності громадянському суспільству.
- IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)*
  - 4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.
  - 4.2. Оголошення отриманих оцінок.
  - 4.3. Завдання на наступний семінар.
    - 4.3.1. Міжнародні (європейські) принципи та характеристика роботи поліції з населенням: процес організації та стратегія реалізації.
    - 4.3.2. Поліція і суспільство: два паритетних суб'єкти демократичної держави. Партнерство: поняття та форми. Поліція і людина: аспекти взаємодії в демократичному суспільстві. Поліція і сім'я. Поліція і школа. Поліція і ЗМІ.
    - 4.3.3. Інститут поліцейського офіцера громади (community policing).
    - 4.3.4. Механізми звернення до поліції. Звітування поліції перед громадою.
  - 4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

**Доцент кафедри
теорії держави та права
кандидат юридичних наук,
доцент**

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №3

ПАРТНЕРСТВО ПОЛІЦІЇ І СУСПІЛЬСТВА

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Партнерство поліції і суспільства.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних відомостей про ключові принципи демократичних основ поліцейської діяльності: законність, гласність, неупередженість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства. Задачі поліції в демократичній державі як сервісної служби. Функції поліцейської діяльності. Форми та методи реалізації поліцейських функцій. Поліцейська діяльність у багатонаціональному суспільстві. Діяльність поліції і права людини під час забезпечення правопорядку та публічних зібрань. Підзвітність і прозорість поліцейської діяльності громадянському суспільству.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Міжнародні (європейські) принципи та характеристика роботи поліції з населенням: процес організації та стратегія реалізації.
2. Поліція і суспільство: два паритетних суб'єкти демократичної держави. Партнерство: поняття та форми. Поліція і людина: аспекти взаємодії в демократичному суспільстві. Поліція і сім'я. Поліція і школа. Поліція і ЗМІ.
3. Інститут поліцейського офіцера громади (Community policing).

4. Механізми звернення до поліції. Звітування поліції перед громадою.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
3. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
4. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.
5. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
7. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf
8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
9. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.
10. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.

12. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогр. Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

13. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

14. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

15. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

16. Решение № 2009/371/ПВД Совета о создании Европейского полицейского ведомства (Европол). Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a78 (дата звернення 22.03.2019).

17. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2017. № 4 (35). С. 175 – 185.

18. Хартія Європейського Союзу про основні права. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524 (дата звернення 22.03.2019).

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 29. – Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підзаконні акти:

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16>

Основна література

1. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
2. Копіна О. П. Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. / О. П. Копіна, О. С. Мірошник, О. О. Сердюк ; Фонд Місц. Демократії ; Лаб. мир. рішень ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : [ХНУВС], 2018. 124 с.
3. Копча В. В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/1/Downloads/pp_2017_2_29.pdf
4. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246 с. Опубліковано Координатором проектів ОБСЄ в Україні в рамках проекту «Посилення спроможності установ, відповідальних за протидію насильству в сім'ї в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/ukraine/93319?download=true>
5. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
6. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М. М. Пендюра, О. В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>
7. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : Керівництво / Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. Варшава, 2017. 153 с.
8. Професійне спілкування працівників Національної поліції: підручник / авт. кол.: С. І. Яковенко, О. М. Цільмак, Ю. В. Меркулова та ін.; За ред. док. псих. наук, проф. С. І. Яковенка. Одеса: Астропринт, 2017. 260 с
9. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.
10. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О. М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Взаємодія працівників Національної поліції з представниками ЗМІ під час несення служби: методичні рекомендації / Бугайчук К. Л., Сердюк О. О., Гладкова Є. О., Щербакова І. В., Баранник О. Б. Харків: Харк. нац. ун-т. внутр. справ., ГУНП України в Харк. обл. 2017. 26 с.
2. Декларація про свободу вираження поглядів та інформації 1982 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uaopravo.net/akty/pravo-main/akt8pnub0f.htm>
3. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 - 291. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48
4. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 52 с. Режим доступу : <file:///C:/Users/1/Downloads/Y2WZQRzCFiAZa2EHlJA8mqI7XjFPVeby.pdf>
5. Проневич О. С. Імплементація європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 - 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16
6. Реформування поліції в країнах Центральної і Східної Європи. Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін. Під ред. М. Капаріні, О. Мареніна; Передмова О. Ярмиша. К., 2005. С. 271-273.
7. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 172 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://umdppl.info/>
2. Організація по безпеки та співробітництву в Європі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/hcnm/>
3. Основи спілкування з поліцією: Онлайн-курс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.umdppl.info/>
4. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravo.org.ua/img/books/files/14586534582015_community_oriented_policing_in_europe.pdf

5. Програма «Школа і поліція». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nua.kharkov.ua/images/stories/SEPSH/program-shkolnyiy-ofitser-politsii/Metod_rekom_police.pdf
6. Поліцейський офіцер громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/ya-tut.html>
7. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. При розкритті першого питання, варто зауважити, що робота поліції з населенням за місцем проживання виникла в регіоні ОБСЄ як найважливіше стратегічне доповнення традиційної поліцейської практики. Вважаючи своїм основним завданням встановлення партнерських відносин поліції і суспільства, при яких всі поліцейські структури, всі державні структури і населення активно співпрацюють у вирішенні проблем, поліцейська робота з громадянами за місцем проживання є зміна практики, але не основних цілей поліцейської діяльності. Ці цілі, як і раніше передбачають забезпечення громадського спокою і правопорядку; захист основних прав і свобод особистості – особливо життя; запобігання та розкриття злочинів; надання сприяння і послуг суспільству з метою зниження рівня страху перед злочинністю, можливістю отримання тілесних ушкоджень і виникнення соціально-побутових заворушень, а також з метою попередження занепаду і занепаду районів проживання. Разом з тим, партнерство поліції і суспільства дійсно забезпечує більш ефективну і дієву стратегію досягнення цих цілей.

Основною передумовою партнерства між поліцією і суспільством є нагальна необхідність підвищення рівня залученості суспільства в справу забезпечення безпеки та громадського порядку, а також вирішення проблеми злочинності в місцях проживання громадян, оскільки ця задача не може бути вирішена силами однієї лише поліції. Для досягнення подібних партнерських відносин, поліція повинна глибше інтегруватися в суспільство і зміцнити свою легітимність за допомогою здійснення поліцейської діяльності на основі узгоджених дій і поліпшення якості послуг, що надаються суспільству.

До другого питання. Приймавши принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства за ідеологічну засаду свого призначення, органи поліції законодавчо зобов'язані здійснювати свою діяльність в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами і громадськими об'єднаннями, спрямовуючи свої дії на задоволення суспільних потреб.

За таких умов, виправдовуючи соціальне призначення поліції як сервісної служби, персонал поліції насамперед має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявлення інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору. Перед наданням сутнісної характеристики та значимості взаємодії поліції і

населення на засадах партнерства, здобувачам варто розглянути питання: *що ж таке принцип?*

У філософії «принцип» (від лат. *principium*) визначається як основа, початок, керівна ідея або основне правило поведінки. З погляду системного підходу до змісту і суті термін «принцип» застосовують лише до тих категорій, які є основоположними, оскільки принцип – це теоретичне узагальнення сутності відповідного явища, відображення реальності й чинних у ній закономірностей.

Відповідно, принципи діяльності правоохоронних органів, як і всієї системи органів виконавчої влади, треба розглядати як закріплені в правових актах (нормах) найбільш загальні вихідні положення (правові вимоги, ідеї), які панують в державі, основні засади, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими вона організовується й здійснюється.

Партнерство – це процес впливу поліції та населення одне на одного, суттєвими ознаками якого є підтримання постійних зв'язків, обміну інформацією, взаємодопомога, співробітництво.

Основоположну ідею партнерства поліції з населенням можна визначити таким чином: «усвідомлення поліцією необхідності урахування думки і побажань громадськості при визначенні та оцінці своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення і вирішення місцевих проблем, і яка має бути зорієнтована на превенцію правопорушень». Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращення роботи поліції.

Слід наголосити на тому, що основним фактором впливу на громадськість є повна і достовірна інформація про діяльність поліції, а зворотній зв'язок розкривається через відповідну реакцію суспільства у вигляді громадської думки чи суспільно можливої поведінки.

Ефективність діяльності органів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом. Адже законодавчо прописано, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Треба зазначити, що принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства полягає у:

1) здійсненні діяльності у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами й інститутами громадянського суспільства з метою вирішення їхніх потреб;

2) досягненні ефективності діяльності, що визначається на основі рівня довіри населення до поліції.

Принцип партнерства детермінується через *принципи верховенства права; дотримання прав і свобод людини; законності (необхідності здійснювати свою діяльність лише на підставі і у межах повноважень та у спосіб, що визначені законом); відкритості та прозорості дій (забезпеченні постійного інформування органів державної влади і органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність); поваги до особи; соціальної справедливості; оптимального залучення громадськості до природоохоронних заходів; забезпечення громадського контролю за здійсненням поліцейськими своїх*

повноважень; піднесення ролі громадських об'єднань (громадських екологічних організацій та правозахисних організацій) у природоохоронній сфері.

До третього питання. Для того, щоб поліція могла ефективно контролювати ситуацію на певній території, вона повинна враховувати потреби мешканців, а отже індивідуальний підхід є вкрай необхідним. Такий підхід передбачає готовність громадськості взяти на себе частину відповідальності за загальну якість життя у місті (районі, селищі), а поліція, у свою чергу, повинна почути громаду і діяти відповідно до її вимог та інтересів. Разом з тим, партнерство між поліцією і населенням, може бути успішним лише за умови довіри з обох сторін.

На сьогодні однією із найпоширеніших моделей партнерської взаємодії поліції і громадянського суспільства у світі є модель («Community Policing», «Community-oriented Policing», «Neighborhood Policing»). Дана модель побудови взаємовідносин поліції із населенням, громадськими формуваннями використовується у поліцейській діяльності США, Великобританії, Німеччини, Польщі. Для більш широкого висвітлення цього питання, здобувачам варто ознайомитись із веб-сайтом МВС України та ГУНП України.

http://pravo.org.ua/img/books/files/14586534582015_community_oriented_policing_in_europe.pdf

<https://www.npu.gov.ua/ya-tut.html>

До четвертого питання. На сьогодні найактуальнішим питанням забезпечення прав і свобод людини та громадянина є можливість вільного та безперешкодного звернення за захистом до органів правопорядку.

Звернення громадян з питань захисту їх прав і свобод відбувається відповідно до статті 40 Конституції України, Закону України «Про звернення громадян», Указу Президента України від 07 лютого 2008 року № 109 «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування», Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 348, підпункту 42 пункту 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, та з метою забезпечення реалізації громадянами конституційного права на звернення, поліпшення, удосконалення організації їх особистого прийому в органах та підрозділах Національної поліції України, затверджено *«Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України» (Наказ МВС України від 15.11.2017 № 930)*

У демократичній державі поліція повинна бути підзвітною не тільки за законом через суди і органи юстиції, але й прямо громадськості, з метою пояснень своїх дій населенню, якому вона служить і від згоди якого вона фактично залежить.

Громадський контроль поліції Розділ VIII Закону присвячено громадському контролю поліції. Відповідно до ст. 86 «Звіт про поліцейську діяльність» на поліцію покладено три обов'язки:

1. *З метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції.*

2. *Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити:*

- аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно;
- інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів;
- інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями.

3. *Керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.*

Стаття 90 «Залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських» визначає порядок громадського контролю за належним виконанням покладених на поліцію обов'язків: контроль за діяльністю поліції може здійснюватися у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських та до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

I. Організація групи.....(3 хв)

1.1. Привітання.

1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти на занятті.

II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)

III. Основна частина.....(65 хв)

3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.

3.1.1. Міжнародні (європейські) принципи та характеристика роботи поліції з населенням: процес організації та стратегія реалізації.

3.1.2. Поліція і суспільство: два паритетних суб'єкти демократичної держави. Партнерство: поняття та форми. Поліція і людина: аспекти взаємодії в демократичному суспільстві. Поліція і сім'я. Поліція і школа. Поліція і ЗМІ.

3.1.3. Інститут поліцейського офіцера громади (community policing).

3.1.4. Механізми звернення до поліції. Звітування поліції перед громадою.

Підведення науково-педагогічним працівником або найбільш обізнаним здобувачем вищої освіти загального підсумку заняття.

Оголошення завдання, мотивація навчальної діяльності на майбутні заняття.

IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)

4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.

4.2. Оголошення отриманих оцінок.

4.3. Завдання на наступний семінар.

4.3.1. Психологічна культура поліцейського, її структура. Поняття психіки й психічного складу особи: інтелект, почуття (емоції), воля.

4.3.2. Естетична культура поліцейського. Дрес-код поліцейського.

4.3.3. Комунікативна культура поліцейського. Спілкування з громадянами, потерпілими, підозрюваними. Спілкування з іноземцями. Міжособистісні протиріччя, непорозуміння, конфлікти. Способи розв'язання конфліктів.

4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

Доцент кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук,

доцент

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №4

КУЛЬТУРНЕ РІЗНОМАНІТТЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Культурне різноманіття в діяльності поліцейського.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами знань про психологічну культуру поліцейського; поняття психіки й психічного складу особи; естетичну культуру поліцейського. комунікативну культуру поліцейського; форми і методи спілкування з громадянами; знання про міжособистісні протиріччя, непорозуміння, конфлікти та способи їх розв'язання, дізнатись про поняття «расова упередженість»; «гіпотези фрустрації/агресивності»; «етноцентризм»; «стереотипи і соціальна дистанція»; «явище ненависті до себе»; «інституційована дискримінація»; «когнітивна дистанція»; «теорія ситуаційних проблем»; «забобони і дискримінація»; «обізнаність про власні стереотипи»; «обізнаність про різних релігійних груп і об'єднань»; «теорія групових вигод»; «культура і субкультура»; «заходи по побудові довіри»; «культурні бар'єри»; «переваги розуміння специфіки різних культур»; «звички і традиції у багатоетнічних, монокультурних суспільствах»; етнічність, раси, пряма і непряма дискримінація; проблеми «гендерної рівності і як її забезпечити»; визнання і здійснення прав жінок; домагання, сексизм; створення достовірно партнерських стосунків між чоловіками і жінками; захист і просування гендерної рівності; проблеми, з якими стикаються жінки в поліцейській службі, про професійну деформацію поліцейського: форми прояву та профілактики.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика та естетика, професійна етика, філософія права, соціологія, комунікативна компетенція працівника Національної поліції, діяльність міграційної служби, юридична логіка, загальна психологія, судова психіатрія, професійна деформація працівників органів Національної поліції

Забезпечувані дисципліни: конституційне право та місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Психологічна культура поліцейського, її структура. Поняття психіки й психічного складу особи: інтелект, почуття (емоції), воля.
2. Естетична культура поліцейського. Дрес-код поліцейського.
3. Комунікативна культура поліцейського. Спілкування з громадянами, потерпілими, підозрюваними. Спілкування з іноземцями. Міжособистісні протиріччя, непорозуміння, конфлікти. Способи розв'язання конфліктів.

Література

1. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
2. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/386426?download=true>
3. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Загальнополітична рекомендація ЄКРН №11: Боротьба з расизмом і расовою дискримінацією в діяльності правоохоронних органів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-11-on-combating-racism-and-racia/16808b5ae4>
5. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf
6. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680096e45>
8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.

9. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105

10. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.

11. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.

13. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогн. Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

14. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

15. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

16. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні. Закон України від 6 вересня 2012 року № 5207-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>

підзаконні акти:

Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Постанова КМУ від 11 квітня 2018 р. N 273. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP180273.html

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30304.html

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Основна література

1. Дискримінація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://discrimi.net>

2. Зусін, В. Я. Професійна етика та естетика поліцейського : навчальний посібник / В. Я. Зусін, М. О. Семенишин, В. В. Остапчук. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. 31 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/17476>

3. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>

4. Котельнюх М. О. Розвиток етичної та естетичної складових професіоналізму поліцейських / М. О. Котельнюх // Молодий вчений. 2018. № 12. С. 103 – 105.

5. Крашеніннікова Т. В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції: Навчальний посібник. Дніпро: Адверта, 2017. 107 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/464/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B7_%D0%9A%D0%9A%D0%9F%D0%9D%D0%9F_9%2C11.pdf

6. Куруч А. В. Шляхи подолання професійної деформації працівників системи МВС. Честь і закон. 2013. № 2 (45). С. 88 – 92.

7. Ложкін Г. В., Пов'якель Н. І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 416 с.

8. Медведєв В. С. Професійна деформація працівників органів внутрішніх справ (профілактика та корекція) / Міжнародна поліцейська енциклопедія. Том

УІІІ. Інформаційно-аналітична, освітня та наукова діяльність, психологічні засади поліцейської служби, міжнародне співробітництво. К. Атіка, 2014. С. 788 – 790.

9. Мирошникова М. Структура та функції естетичної культури працівників поліції. Юридичний бюлетень : наук. журн. / редкол. : О. Г. Предместніков та ін. Одеса, ОДУВС, 2016. Вип. 3. С. 160 – 168.

10. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 1232 с.

11. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>

12. Права людини в документах ООН [Текст] / упоряд. та вступ. слово Т. Яблонська. К. : Українсько-Американське бюро захисту людини; Амстердам: [б.в.], 1997. 278 с.

13. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.

14. Романова А. С. Естетична культура юриста як поліструктурне явище // Митна справа. 2011. №5. С. 448 – 456.

15. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О.А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

16. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс / Ю. Хабермас // Першоджерела комунікативної філософії. К.: Либідь, 1996. С. 84 – 91

Додаткова література

1. Вознюк К. Жінки в законі: нюанси гендерної (не) рівності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zhinki-v-zakoni-nyuansi-gendernoyi-ne-rivnosti.html>

2. Габермас Ю. Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ / Ю. Габермас // Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія : [підручник] / А. Єрмоленко. К. : Лібра, 1999. С. 287 – 324.

3. Дискримінація в Україні: що це та як із нею боротися. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ulaf.org.ua/diskriminatsiya-v-ukrayini-shho-tse-ta-yak-iz-neyu-borotisy/>

4. Європейський кодекс поліцейської етики / Політичний вимір діяльності МВС України (відповідь на виклики ХХІ століття) / за ред. Ю.І. Римаренка, Я.Ю. Кондратьєва. К. : МВС України. НАВСУ, 2003. С. 19.

5. Конспект лекцій з дисципліни «Деонтологічні основи правоохоронної діяльності». Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2017/1/23.1.pdf>

6. Кукуруз О. В. Інституційні механізми запобігання дискримінації за релігійною ознакою в Україні / О. В. Кукуруз // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2014. № 3. С. 281 – 285. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2014_3_58

7. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів №№ 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475 // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.

8. Чорнобай О. Л. Методологія вивчення та освоєння комунікативної культури / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/26492/1/18-92-96.pdf>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – <http://dduvs.in.ua/>

3. Методичні рекомендації до Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/upload/file/metodichn_rekomendac_1325.pdf

4. Міжнародна організація з міграції. Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua>

5. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Режим доступу: <https://www.unhcr.org/ua/>

6. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>

7. План заходів МВС України Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/upload/file/mia_plan_zahod_v_1325.pdf

8. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів Режим доступу: <http://umdpl.info/>

9. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС – <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

10. Сайт Міністерства внутрішніх справ. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/ua/pages/4673_Rivni_prava_ta_mozhливosti.htm

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. Особистість – це керуючий центр психіки, її командна частина, що спонукує, спрямовуюча, організуюча і регулююча

поведінка за здійснення потреб і цілей. Це керуюча програма життя і розвитку, здатна організувати саморозвиток особистості та організму в цілому.

Психологічна культура – напрацьована і засвоєна особистістю система конструктивних способів, умінь самопізнання, спілкування, саморегуляції емоцій і дій, творчого пошуку, ведення справ і саморозвитку.

У розвиненому вигляді характеризується високою якістю самоорганізації і саморегуляції різних видів життєдіяльності. У межах можливого, вона виражається в хорошому самоврядуванні динамічними характеристиками своїх потреб і тенденцій, характерологічних рис, відносин і цінностей, а також в оптимальній побудові процесів їх здійснення. Це в першу чергу поведінкова, процесуальна складова життя особистості, що виявляється в її реальних діях, заснованих на широкому репертуарі вироблених умінь володіння собою. Тут є і ціннісний, мотиваційний аспект: для людини з розвинутою психологічною культурою важливо вести себе оптимальним чином, щоразу знаходити прийнятні для себе та інших, економічні способи поведінки.

Для глибокого розуміння психологічної культури (професійної культури – або психологічної культури поліцейського), здобувачам для початку варто визначити саме поняття й окреслити предмет дослідження психології.

До другого питання. Основними естетичними категоріями є гармонія і міра, прекрасне і потворне, піднесене і низьке, трагічне і комічне, які у процесі історичного розвитку можуть змінюватися. Але однією з універсальних форм буття матеріального світу у людській свідомості є краса, яка розкриває естетичний смисл явищ, їхні зовнішні і (або) внутрішні якості, що викликають насолоду, моральне задоволення. Краса має свої закони: діяти відповідно до інтересів, потреб, запитів, зручностей інших, на основі чого формуються суспільні відносини. Красу потрібно шукати в єдиній великій книжці – Природі. Зрозуміло, що найвищим рівнем краси є прекрасне.

До чинників, які формують рівень естетичної свідомості, традиційно відносять естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал. Тобто йдеться про формування певної культури, зокрема естетичної. Естетична культура – це сукупність естетичних цінностей, які існують в суспільстві, способи і засоби їх створення та освоєння, хоча сама естетика є наукою про становлення чуттєвої культури людини.

Саме для з'ясування, що розуміється під естетичною культурою поліцейського, а також дрес-код поліцейського, здобувачам варто для початку окреслити специфіку службової діяльності поліцейського та визначити риси, фактори, що впливають на формування їх правосвідомості та естетичної культури.

До третього питання. Оскільки це питання містить декілька напрямів, здобувачам варто розпочати його розгляд із вивчення основних положень фундаментальних праць Ю. Габермаса «Теорія комунікативної дії»: у 2-х т.: «Моральна свідомість та комунікативна дія», «Фактичність та значущість».

Ознайомлення дасть можливість орієнтуватися в складних питаннях комунікації: людина – людина.

Процес взаємодії комунікантів і діалог між ними – важливі складові підтримання порядку у суспільстві. Американські дослідники визначили у правовій галузі три основні види зовнішньої поліцейської комунікації: *кризову, рутинну і стратегічну*.

Кризова комунікація виникає у результаті невідкладної, спонтанної ситуації, яка загрожує поліцейській організації; вона спонукає суспільство підтримувати поліцію, бо несе загрозу усьому суспільству.

Рутинна зовнішня комунікація будується на звичайному, щоденному спілкуванні, що відбувається між поліцією і конкретними членами суспільства, оскільки офіцери виконують рутинні функції, такі як реагування на виклики громадян чи патрулювання. Рутинна комунікація забезпечує можливість будувати якісні відносини з громадськістю.

Стратегічна зовнішня комунікація розрахована на гласність і засоби масової інформації, щоб досягти консенсусу щодо зовнішньої підтримки поліції. За допомогою стратегічної комунікації поліція подає інформацію громадськості про програми і напрями діяльності через прес-релізи, прес-конференції і публічні виступи чільних представників відповідних органів. Важливим стратегічним напрямом таких комунікативних дій є те, що поліція ініціює та контролює такі програми і напрями діяльності, щоб зберегти поліцейську автономію. Важливим є визнання символічної природи зовнішньої поліцейської комунікації, адже через неї здійснюється контроль за злочинністю і підтриманням соціального порядку.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

I. Організація групи.....(3 хв)

1.1. Привітання.

1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти, (студентів) на занятті.

II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)

III. Основна частина.....(65 хв)

3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.

3.1.1. Психологічна культура поліцейського, її структура. Поняття психіки й психічного складу особи: інтелект, почуття (емоції), воля.

3.1.2. Естетична культура поліцейського. Дрес-код поліцейського.

3.1.3. Комунікативна культура поліцейського. Спілкування з громадянами, потерпілими, підозрюваними. Спілкування з іноземцями. Міжособистісні протиріччя, непорозуміння, конфлікти. Способи розв'язання конфліктів.

Підведення науково-педагогічним працівником або найбільш обізнаним здобувачем вищої освіти загального підсумку заняття.

Оголошення завдання, мотивація навчальної діяльності на майбутні заняття.

IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)

4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.

4.2. Оголошення отриманих оцінок.

4.3. Завдання на наступний семінар.

4.3.1. Расова упередженість; етноцентризм; стереотипи і соціальна дистанція; інституційована дискримінація; когнітивна дистанція; теорія ситуаційних проблем; забобони і дискримінація; обізнаність про власні стереотипи; культура і субкультура; культурні бар'єри; звички і традиції у багатоетнічних, монокультурних суспільствах; етнічність; пряма і непряма дискримінація.

4.3.2. Гендерна рівність і як її забезпечити. Визнання і здійснення прав жінок. Домагання, сексизм. Створення достовірно партнерських стосунків між чоловіками і жінками. Захист і просування гендерної рівності. Проблеми, з якими стикаються жінки в поліцейській службі.

4.3.3. Професійна деформація поліцейського: форми прояву та профілактика.

4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

Доцент кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук,

доцент

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №4

КУЛЬТУРНЕ РІЗНОМАНІТТЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Культурне різноманіття в діяльності поліцейського.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами знань про психологічну культуру поліцейського; поняття психіки й психічного складу особи; естетичну культуру поліцейського. комунікативну культуру поліцейського; форми і методи спілкування з громадянами; знання про міжособистісні протиріччя, непорозуміння, конфлікти та способи їх розв'язання, дізнатись про поняття «расова упередженість»; «гіпотези фрустрації/агресивності»; «етноцентризм»; «стереотипи і соціальна дистанція»; «явище ненависті до себе»; «інституційована дискримінація»; «когнітивна дистанція»; «теорія ситуаційних проблем»; «забобони і дискримінація»; «обізнаність про власні стереотипи»; «обізнаність про різних релігійних груп і об'єднань»; «теорія групових вигод»; «культура і субкультура»; «заходи по побудові довіри»; «культурні бар'єри»; «переваги розуміння специфіки різних культур»; «звички і традиції у багатоетнічних, монокультурних суспільствах»; етнічність, раси, пряма і непряма дискримінація; проблеми «гендерної рівності і як її забезпечити»; визнання і здійснення прав жінок; домагання, сексизм; створення достовірно партнерських стосунків між чоловіками і жінками; захист і просування гендерної рівності; проблеми, з якими стикаються жінки в поліцейській службі, про професійну деформацію поліцейського: форми прояву та профілактики.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика та естетика, професійна етика, філософія права, соціологія, комунікативна компетенція працівника Національної поліції, діяльність міграційної служби, юридична логіка, загальна психологія, судова психіатрія, професійна деформація працівників органів Національної поліції

Забезпечувані дисципліни: конституційне право та місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Расова упередженість; етноцентризм; стереотипи і соціальна дистанція; інституційована дискримінація; когнітивна дистанція; теорія ситуаційних проблем; забобони і дискримінація; обізнаність про власні стереотипи; культура і субкультура; культурні бар'єри; звички і традиції у багатоетнічних, монокультурних суспільствах; етнічність; пряма і непряма дискримінація.

2. Гендерна рівність і як її забезпечити. Визнання і здійснення прав жінок. Домагання, сексизм. Створення достовірно партнерських стосунків між чоловіками і жінками. Захист і просування гендерної рівності. Проблеми, з якими стикаються жінки в поліцейській службі.

3. Професійна деформація поліцейського: форми прояву та профілактика.

Література

1. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.

2. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/386426?download=true>

3. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

4. Загальнополітична рекомендація ЄКРН №11: Боротьба з расизмом і расовою дискримінацією в діяльності правоохоронних органів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-11-on-combating-racism-and-racia/16808b5ae4>

5. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf

6. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.

7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680096e45>

8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.

9. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105

10. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.

11. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.

13. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогн. Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

14. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

15. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

16. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580–19>.

Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні. Закон України від 6 вересня 2012 року № 5207-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>

підзаконні акти:

Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Постанова КМУ від 11 квітня 2018 р. N 273. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP180273.html

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30304.html

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Основна література

1. Дискримінація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://discrimi.net>

2. Зусін, В. Я. Професійна етика та естетика поліцейського : навчальний посібник / В. Я. Зусін, М. О. Семенишин, В. В. Остапчук. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. 31 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/17476>

3. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>

4. Котельнюх М. О. Розвиток етичної та естетичної складових професіоналізму поліцейських / М. О. Котельнюх // Молодий вчений. 2018. № 12. С. 103 – 105.

5. Крашеніннікова Т. В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції: Навчальний посібник. Дніпро: Адверта, 2017. 107 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/464/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B7_%D0%9A%D0%9A%D0%9F%D0%9D%D0%9F_9%2C11.pdf

6. Куруч А. В. Шляхи подолання професійної деформації працівників системи МВС. Честь і закон. 2013. № 2 (45). С. 88 – 92.

7. Ложкін Г. В., Пов'якель Н. І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 416 с.

8. Медведєв В. С. Професійна деформація працівників органів внутрішніх справ (профілактика та корекція) / Міжнародна поліцейська енциклопедія. Том УІІІ. Інформаційно-аналітична, освітня та наукова діяльність, психологічні засади поліцейської служби, міжнародне співробітництво. К. Атіка, 2014. С. 788 – 790.

9. Мирошникова М. Структура та функції естетичної культури працівників поліції. Юридичний бюлетень : наук. журн. / редкол. : О. Г. Предместніков та ін. Одеса, ОДУВС, 2016. Вип. 3. С. 160 – 168.

10. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 1232 с.

11. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>

12. Права людини в документах ООН [Текст] / упоряд. та вступ. слово Т. Яблонська. К. : Українсько-Американське бюро захисту людини; Амстердам: [б.в.], 1997. 278 с.

13. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.

14. Романова А.С. Естетична культура юриста як поліструктурне явище // Митна справа. 2011. №5. С. 448 – 456.

15. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О.А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

16. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс / Ю. Хабермас // Першоджерела комунікативної філософії. К.: Либідь, 1996. С. 84 – 91

Додаткова література

1. Вознюк К. Жінки в законі: нюанси гендерної (не) рівності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zhinki-v-zakoni-nyuansi-gendernoyi-ne-rivnosti.html>

2. Габермас Ю. Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ / Ю. Габермас // Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія : [підручник] / А. Єрмоленко. К. : Лібра, 1999. С. 287 – 324.

3. Дискримінація в Україні: що це та як із нею боротися. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ulaf.org.ua/diskriminatsiya-v-ukrayini-shho-tse-ta-yak-iz-neyu-borotisya/>

4. Европейский кодекс полицейской этики / Політичний вимір діяльності МВС України (відповідь на виклики XXI століття) / за ред. Ю.І. Римаренка, Я.Ю. Кондратьєва. К. : МВС України. НАВСУ, 2003. С. 19.

5. Конспект лекцій з дисципліни «Деонтологічні основи правоохоронної діяльності». Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2017/1/23.1.pdf>

6. Кукуруз О. В. Інституційні механізми запобігання дискримінації за релігійною ознакою в Україні / О. В. Кукуруз // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2014. № 3. С. 281 – 285. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2014_3_58

7. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів №№ 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475 // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.

8. Чорнобай О. Л. Методологія вивчення та освоєння комунікативної культури / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/26492/1/18-92-96.pdf>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – <http://dduvs.in.ua/>

3. Методичні рекомендації до Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/upload/file/metodichn_rekomendac_1325.pdf

4. Міжнародна організація з міграції. Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua>

5. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Режим доступу: <https://www.unhcr.org/ua/>

6. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>

7. План заходів МВС України Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/upload/file/mia_plan_zahod_v_1325.pdf

8. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів Режим доступу: <http://umdpl.info/>

9. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС – <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

10. Сайт Міністерства внутрішніх справ. Режим доступу: https://mvs.gov.ua/ua/pages/4673_Rivni_prava_ta_mozhlivosti.htm

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. В зв'язку із великим об'ємом інформації з цього питання, здобувачам варто розпочати його розгляд із визначення категорій цього питання, а саме: расова упередженість; етноцентризм; стереотипи і соціальна дистанція; інституційована дискримінація; когнітивна дистанція; теорія ситуаційних проблем; забобони і дискримінація; обізнаність про власні стереотипи; культура і субкультура; культурні бар'єри; звички і традиції у багатоетнічних, монокультурних суспільствах; етнічність; пряма і непряма дискримінація.

До другого питання. Почати необхідно з визначення поняття «Гендерна рівність і як її забезпечити». Окреслити комплекс міжнародних (європейських) документів, що визначають права жінок, а також описують ті проблеми (правові явища), які супроводжують їх у соціумі (домагання, сексизм).

Висвітлити питання створення достовірно партнерських стосунків між чоловіками і жінками; захист і просування гендерної рівності.

Окремо зупинитись на проблемах, з якими стикаються жінки в поліцейській службі.

До третього питання. Професійну деформацію, ступінь ураженості нею, перш за все, можна визначити в процесі спостереження за поведінкою тієї чи іншої людини, на основі аналізу скоєних людьми вчинків і дій. Деформація поширюється на всі сторони фізичної і психічної організації людини, які змінюються під впливом професії. Цей вплив носить явно негативний характер, що очевидно з прикладів, (викривлення хребта і короткозорість у конторських службовців, улесливість швейцарів). Професійна деформація може привести до ускладнень в повсякденному житті і зниження ефективності праці.

Механізм виникнення професійної деформації має досить складну динаміку. Спочатку несприятливі умови праці викликають негативні зміни в професійній діяльності, в поведінці. Потім, у міру повторення важких ситуацій, ці негативні зміни можуть накопичуватися і в особистості, приводячи до її розбудови, що далі проявляється в повсякденній поведінці та спілкуванні. Встановлено також, що спочатку виникають тимчасові негативні психічні стани та установки, потім починають зникати позитивні якості. Пізніше на місці позитивних властивостей виникають негативні психічні якості, що змінюють особистісний профіль людини.

Саме через вище окреслені загальні положення та шляхом ознайомлення із зазначеними у списку літератури джерелами, здобувачам необхідно вказати фактори, що ведуть до прояву професійної деформації працівників, а також навести систему заходів попередження професійної деформації поліцейського.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

I. Організація групи.....(3 хв)

1.1. Привітання.

1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти на занятті.

II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)

III. Основна частина.....(65 хв)

3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.

3.1.1. Расова упередженість; етноцентризм; стереотипи і соціальна дистанція; інституційована дискримінація; когнітивна дистанція; теорія ситуаційних проблем; забобони і дискримінація; обізнаність про власні стереотипи; культура і субкультура; культурні бар'єри; звички і традиції у багатоетнічних, монокультурних суспільствах; етнічність; пряма і непрям дискримінація.

3.1.2. Гендерна рівність і як її забезпечити. Визнання і здійснення прав жінок. Домагання, сексизм. Створення достовірно партнерських стосунків між чоловіками і жінками. Захист і просування гендерної рівності. Проблеми, з якими стикаються жінки в поліцейській службі.

3.1.3. Професійна деформація поліцейського: форми прояву та профілактика.

Підведення науково-педагогічним працівником або найбільш обізнаним здобувачем вищої освіти загального підсумку заняття.

Оголошення завдання, мотивація навчальної діяльності на майбутні заняття.

IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)

4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.

4.2. Оголошення отриманих оцінок.

4.3. Завдання на наступний семінар.

4.3.1. Поліцейська етика: загальне і особливе.

4.3.2. Стандарти ООН. «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» (1979 р.), «Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання» (1984 р.), «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами щодо підтримання правопорядку» (1990 р.), «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою» (1985 р.), «Основні принципи поводження з в'язнями» (1990 р.), «Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення» (1992 р.), «Керівні принципи, щодо ролі осіб, які здійснюють судові переслідування» (1990 р.).

4.3.3. Стандарти Ради Європи. «Європейський кодекс поліцейської етики» (2001 р.), «Основні принципи етики поліцейської служби» (1979 р.).

4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

Доцент кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук,

доцент

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №5

ПОЛІЦЕЙСЬКА ЕТИКА І КОДЕКС ПОВЕДІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Поліцейська етика і Кодекс поведінки поліцейського.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних і особливих аспектів поліцейської етики через загальносвітові і європейські стандарти поліцейської діяльності, шляхом вивчення основних міжнародних та національних актів, що регламентують порядок організації та реалізації завдань органів поліції щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, протидії злочинності, охорони публічної безпеки і порядку; пізнати традиції та ритуали поліцейської діяльності, вперше проникнутись канонам присяги поліцейського.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Поліцейська етика: загальне і особливе.
2. Стандарти ООН. «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» (1979 р.), «Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання» (1984 р.), «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами щодо підтримання правопорядку» (1990 р.), «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою» (1985 р.), «Основні

принципи поводження з в'язнями» (1990 р.), «Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення» (1992 р.), «Керівні принципи, щодо ролі осіб, які здійснюють судове переслідування» (1990 р.).

3. Стандарти Ради Європи. «Європейський кодекс поліцейської етики» (2001 р.), «Основні принципи етики поліцейської служби» (1979 р.).

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.

2. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.

3. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

4. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.

5. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282

7. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf

8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.

9. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.

10. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К.,

1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.

12. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогр. Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

13. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

14. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

15. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

16. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001

17. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2017. № 4 (35). С. 175 – 185.

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підзаконні акти:

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30304.html

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16>

Основна література

1. Зусін, В. Я. Професійна етика та естетика поліцейського : навчальний посібник / В. Я. Зусін, М. О. Семенишин, В. В. Остапчук. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. 31 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/17476>
2. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
3. Копча В. В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/1/Downloads/pp_2017_2_29.pdf
4. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 1232 с.
5. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
6. Права людини в документах ООН [Текст] / упоряд. та вступ. слово Т. Яблонська. К. : Українсько-Американське бюро захисту людини; Амстердам: [б.в.], 1997. 278 с.
7. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : Керівництво / Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. Варшава, 2017. 153 с.
8. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Упоряд. Т. Яблонської. К. : Сфера, 1999. 342 с.
9. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.
10. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О.А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Гордиенко В.В. Полицейская этика: научно-правовой и исторический аспект / В.В. Гордиенко, Л.М. Колодкин, Д.К. Нечевин // Труды Академии управления МВД России. 2013. №3 (27). С. 1 – 10 Режим доступа: <file:///C:/Users/1/Desktop/кафедра%202019/Нове%20НМ3%20на%202019/Юридична%20деонтологія%202014/politseyskaya-etika-nauchno-pravovoy-i-istoricheskiy-aspekt.pdf>
2. Дір І. Ю. Захист громадянських прав людини в Україні в рамках Ради Європи: автореф. дис ... канд. юрид. наук / І. Ю. Дір. Київ: Б.в., 2010. 20 с.
3. Европейский кодекс полицейской этики / Політичний вимір діяльності МВС України (відповідь на виклики ХХІ століття) / за ред. Ю.І. Римаренка, Я.Ю. Кондратьєва. К. : МВС України. НАВСУ, 2003. С. 19.
4. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU77024.html
5. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docs.dtkk.ua/ua/doc/1014.5638.0?page=1>
6. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukraine.uapravo.net/data/base62/ukr62992.htm>
7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uapravo.net/akty/postanovi-main/akt9pdus5g.htm>
8. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 – 291. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48
9. Пендюра М. М., Українчук О. В. Деякі наукові аспекти на сучасні вимоги до кандидатів у служби кримінальної поліції в умовах реформування правоохоронних органів України // [Теорія та практика правозастосування в умовах реформування органів публічної влади в Україні] : Збірник наукових матеріалів круглого столу (24 грудня 2015 року) / За заг. ред. к.ю.н., доцента Калюка О.М., к.ю.н., доцента О.В. Дручек, к.ю.н., доцента М.М. Пендюри. К., НАВС, 2016. С. 48 – 52.
10. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М. М. Пендюра, О. В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>
11. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів №№ 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475 // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.
12. Проневич О. С. Імплементація європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до

постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 – 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16

13. Реформування поліції в країнах Центральної і Східної Європи. Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін. Під ред. М. Капаріні, О. Мареніна; Передмова О. Ярмиша. К., 2005. С. 271 – 273.

14. Хрестоматия по юридической деонтологии. Сборник нормативных актов (международных, отечественных, зарубежных) об основных стандартах профессиональной деятельности юристов (с общими комментариями к разделам): Для юридических вузов и факультетов / Сост. и общ. ред. д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. АПрН Украины, засл. юрист Украины О. Ф. Скакун. Харьков: Эспада, 2002. 448 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Beroepscode politie. URL: https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/algemeen/publicaties-archief/beroepscode_politie.pdf

2. Charte des valeurs de la Police Grand-Ducale. URL: <https://www.police.public.lu/fr/police-se-presente/valeurs/Charte-desvaleurs-de-la-Police-Grand.pdf>

3. Code de déontologie de la police nationale et de la gendarmerie nationale. URL: <https://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/Presentation-generale/Deontologie-et-controle>

4. Community-Policing (CP) (burgernahe Polizeiarbeit). – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sozialwiss.unihamburg.de/publish/IKS/MasterStudiengangKriminologie/materialien/lehne/220513.pdf>.

5. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал

6. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України

7. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України

8. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>

9. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів Режим доступу: <http://umdppl.info/>

10. Сайт Міністерства внутрішніх справ. Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. Етика як наука має свій понятійно-категорійний апарат. Такі поняття як «вдача», «вчинок», «моральна норма», «моральний принцип», «моральний ідеал», «оцінка» тощо вживаються і змістовно розкриваються переважно в етиці. До етичних категорій належать «добро» і «зло», «обов'язок» і «совість», «честь» і «гідність», «справедливість» і

«відповідальність», «моральний вибір» і «моральний конфлікт», «сенс життя» і «щастя», «товариськість», «дружба», «любов» тощо. У них розкриваються найістотніші властивості моральної реальності.

Розкриваючи суть першого питання, здобувачам з урахуванням вище окреслених положень та інформації, яка міститься в джерелах (дивись список рекомендованих джерел до теми) необхідно визначити загальне поняття етики як науки (її роль в діяльності поліцейського), а також визначити особливості поліцейської етики.

До другого питання. Загальна декларація прав людини стала основою міжнародно-правового захисту прав людини і громадянина, вона проголосила однією зі своїх статутних цілей затвердження віри в основні права людини і закликала всі держави-члени та народи світу заохочувати й розвивати повагу до прав і свобод людини для всіх без виключення рас, статей, мов та релігій. Різні країни в трьох регіонах світу прийняли Загальну декларацію прав людини за основу власних версій договорів, що захищають права людини. До них належать: Європейська конвенція з прав людини (1953 р.), Американська конвенція з прав людини (1979 р.), Африканська хартія з прав людини і народів (1986 р.). У кожному регіоні працює свій орган із захисту прав людини. До таких інституцій входять: Європейський суд з прав людини, Африканська комісія з прав людини і народів та Американська комісія з прав людини. З набуттям чинності Європейської конвенції з прав людини до неї було прийнято 11 Протоколів, що стали її невід'ємною частиною, розширили діапазон гарантованих прав і свобод людини та вдосконалили механізм їх захисту. Конвенція та Протоколи до неї за своєю юридичною природою є обов'язковим міжнародним правовим договором, що запровадив систему наднаціонального контролю за дотриманням прав людини на внутрішньодержавному рівні.

З урахуванням та на підставі положень вище окреслених документів, здобувачам необхідно опрацювати «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» (1979 р.), «Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання» (1984 р.), «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами щодо підтримання правопорядку» (1990 р.), «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою» (1985 р.), «Основні принципи поводження з в'язнями» (1990 р.), «Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення» (1992 р.), «Керівні принципи, щодо ролі осіб, які здійснюють судові переслідування» (1990 р.). в системі координат ООН.

Окремо необхідно проаналізувати «Європейський кодекс поліцейської етики» (2001 р.) та «Основні принципи етики поліцейської служби» (1979 р.) як універсальні рекомендаційні документи (еталонного масштабу) поліцейської діяльності, з метою належної організації діяльності органів поліції, а також недопущення (мають застережливий характер) порушень прав і свобод людини та громадянина, які зазначаються в нормах прямої дії Основного закону – Конституції України.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

- I. Організація групи.....(3 хв)*
- 1.1. Привітання.
- 1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти, (студентів) на занятті.
- II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)*
- III. Основна частина.....(65 хв)*
- 3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.
- 3.1.1. Поліцейська етика: загальне і особливе.
- 3.1.2. Стандарти ООН. «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» (1979 р.), «Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання» (1984 р.), «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами щодо підтримання правопорядку» (1990 р.), «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою» (1985 р.), «Основні принципи поводження з в'язнями» (1990 р.), «Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення» (1992 р.), «Керівні принципи, щодо ролі осіб, які здійснюють судові переслідування» (1990 р.).
- 3.1.3. Стандарти Ради Європи. «Європейський кодекс поліцейської етики» (2001 р.), «Основні принципи етики поліцейської служби» (1979 р.).
- Підведення науково-педагогічним працівником або найбільш обізнаним здобувачем вищої освіти загального підсумку заняття.
- Оголошення завдання, мотивація навчальної діяльності на майбутні заняття.
- IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на наступний семінар.....(10 хв)*
- 4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.
- 4.2. Оголошення отриманих оцінок.
- 4.3. Завдання на наступний семінар.
- 4.3.1. Етикет. Службовий етикет. Статут і службовий етикет. Традиції та ритуали. Присяга.
- 4.3.2. Закони і підзаконні акти України: «Про запобігання корупції» (2014 р.). «Про Національну поліцію» (2015 р.). «Дисциплінарний статут Національної поліції України» (2018 р.), «Правила етичної поведінки поліцейських» (2016 р.).
- 4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:

Доцент кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук,

доцент

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення семінарського заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №5

ПОЛІЦЕЙСЬКА ЕТИКА І КОДЕКС ПОВЕДІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Поліцейська етика і Кодекс поведінки поліцейського.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних і особливих аспектів поліцейської етики через загальноосвітні і європейські стандарти поліцейської діяльності, шляхом вивчення основних міжнародних та національних актів, що регламентують порядок організації та реалізації завдань органів поліції щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, протидії злочинності, охорони публічної безпеки і порядку; пізнати традиції та ритуали поліцейської діяльності, вперше проникнутись канонам присяги поліцейського.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення семінару, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Навчальні питання:

1. Етикет. Службовий етикет. Статут і службовий етикет. Традиції та ритуали. Присяга.

2. Закони і підзаконні акти України: «Про запобігання корупції» (2014 р.). «Про Національну поліцію» (2015 р.). «Дисциплінарний статут Національної поліції України» (2018 р.), «Правила етичної поведінки поліцейських» (2016 р.), «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (2015 р.)

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
3. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
4. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.
5. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
7. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf
8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
9. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.
10. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.

12. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогр. Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

13. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

14. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

15. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

16. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001

17. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2017. № 4 (35). С. 175 – 185.

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підзаконні акти:

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30304.html

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16>

Основна література

1. Зусін, В. Я. Професійна етика та естетика поліцейського : навчальний посібник / В. Я. Зусін, М. О. Семенишин, В. В. Остапчук. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. 31 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/17476>
2. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
3. Копча В. В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/1/Downloads/pp_2017_2_29.pdf
4. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 1232 с.
5. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
6. Права людини в документах ООН [Текст] / упоряд. та вступ. слово Т. Яблонська. К. : Українсько-Американське бюро захисту людини; Амстердам: [б.в.], 1997. 278 с.
7. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : Керівництво / Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. Варшава, 2017. 153 с.
8. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Упоряд. Т. Яблонської. К. : Сфера, 1999. 342 с.
9. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.
10. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Гордиенко В. В. Полицейская этика: научно-правовой и исторический аспект / В. В. Гордиенко, Л. М. Колодкин, Д. К. Нечевин // Труды Академии управления МВД России. 2013. №3 (27). С. 1 – 10 Режим доступу: <file:///C:/Users/1/Desktop/кафедра%202019/Нове%20НМЗ%20на%202019/Юридичн>

[a%20деонтологія%202014/politseyskaya-etika-nauchno-pravovoy-i-istoricheskiy-aspekt.pdf](#)

2. Діп І. Ю. Захист громадянських прав людини в Україні в рамках Ради Європи: автореф. дис ... канд. юрид. наук / І. Ю. Діп. Київ: Б.в., 2010. 20 с.

3. Европейский кодекс полицейской этики / Політичний вимір діяльності МВС України (відповідь на виклики ХХІ століття) / за ред. Ю. І. Римаренка, Я. Ю. Кондратьєва. К. : МВС України. НАВСУ, 2003. С. 19.

4. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU77024.html

5. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docs.dtkt.ua/ua/doc/1014.5638.0?page=1>

6. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukraine.uapravo.net/data/base62/ukr62992.htm>

7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uapravo.net/akty/postanovi-main/akt9pdus5g.htm>

8. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 – 291. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48

9. Пендюра М. М., Українчук О. В. Деякі наукові аспекти на сучасні вимоги до кандидатів у служби кримінальної поліції в умовах реформування правоохоронних органів України // [Теорія та практика правозастосування в умовах реформування органів публічної влади в Україні] : Збірник наукових матеріалів круглого столу (24 грудня 2015 року) / За заг. ред. к.ю.н., доцента Калюка О. М., к.ю.н., доцента О. В. Дручек, к.ю.н., доцента М. М. Пендюри. К., НАВС, 2016. С. 48 – 52.

10. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М. М. Пендюра, О. В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>

11. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів №№ 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475 // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.

12. Проневич О. С. Імплементація європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 – 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16

13. Реформування поліції в країнах Центральної і Східної Європи. Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін. Під ред. М. Капаріні, О. Мареніна; Передмова О. Ярмиша. К., 2005. С. 271 – 273.

14. Хрестоматия по юридической деонтологии. Сборник нормативных актов (международных, отечественных, зарубежных) об основных стандартах профессиональной деятельности юристов (с общими комментариями к разделам): Для юридических вузов и факультетов / Сост. и общ. ред. д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. АПрН Украины, засл. юрист Украины О. Ф. Скакун. Харьков: Эспада, 2002. 448 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Community-Policing (CP) (burgernahe Polizeiarbeit). – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/publish/IKS/MasterStudiengangKriminologie/materialien/lehne/220513.pdf>.
2. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал
3. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
4. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
5. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів Режим доступу: <http://umdp1.info/>
6. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС – <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

Методичні поради з проведення семінарського заняття:

До першого питання. Етикет – це мова символів. Людина повинна використовувати його з метою краще взаємодіяти з іншими (колегами, партнерами).

Правила і вимоги службового етикету мають сприяти створенню здорового морально-психічного клімату і піднесенню настрою, підвищенню продуктивності праці.

А тому, здобувачам при підготовці до цього питання, варто ознайомитись із джерелами, що пропонуються у списку, визначити поняття «етикет», «службовий етикет» та роль етикету у повсякденній діяльності поліцейського.

Окрему увагу звернути на поняття традицій та ритуалів в поліцейській діяльності, генезу такого явища як присяга.

До другого питання. Верховенство права, дотримання прав і свобод людини, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність, тобто принципи діяльності поліції, проголошені в законі України «Про Національну поліцію», є моральними орієнтирами, базисними положеннями, на яких ґрунтується діяльність поліцейського. За своєю суттю, це і є перелік тих етичних норм, яких повинен дотримуватися поліцейський у своїй повсякденній діяльності.

Саме тому, здобувачеві пропонується уважно ознайомитись із основними положеннями законів та підзаконних актів «Про запобігання корупції» (2014 р.).

«Про Національну поліцію» (2015 р.). «Дисциплінарний статут Національної поліції України» (2018 р.), «Правила етичної поведінки поліцейських» (2016 р.) з метою вільної комунікації із громадянами, належної аргументації та законного прийняття рішення при проведенні тих чи інших заходів превентивного чи примусового характеру.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

- I. Організація групи.....(3 хв)*
- 1.1. Привітання.
- 1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти, (студентів) на занятті.
- II. Вступне слово (Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)*
- III. Основна частина.....(65 хв)*
- 3.1. Опрацювання основних навчальних питань семінарського заняття.
- 3.1.1. Етикет. Службовий етикет. Статут і службовий етикет. Традиції та ритуали. Присяга.
- 3.1.2. Закони і підзаконні акти України: «Про запобігання корупції» (2014 р.). «Про Національну поліцію» (2015 р.). «Дисциплінарний статут Національної поліції України» (2018 р.), «Правила етичної поведінки поліцейських» (2016 р.).
- Підведення науково-педагогічним працівником або найбільш обізнаним здобувачем вищої освіти загального підсумку заняття.
- Оголошення завдання, мотивація навчальної діяльності на майбутні заняття.
- IV. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок. Завдання на практичне заняття.....(10 хв)*
- 4.1. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу.
- 4.2. Оголошення отриманих оцінок.
- 4.3. Завдання на практичне заняття.
- 4.3.1. Загальна характеристика Декларації про поліцію від 8 травня 1979 р.; «Європейського кодексу поліцейської етики» (Ухвалений Комітетом міністрів 19 вересня 2001 року); законів України «Про Національну поліцію» (2015 р.). «Дисциплінарний статут Національної поліції України» (2018 р.), «Правила етичної поведінки поліцейських» (2016 р.), «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47)
- 4.3.2. Присяга поліцейського.
- 4.4. Оголошення про закінчення заняття.

Укладач:
Доцент кафедри
теорії держави та права
кандидат юридичних наук,
доцент

Максим ПЕНДЮРА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук, доцент

підполковник поліції

Андрій ЗАВАЛЬНИЙ

29.08.2019 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення практичного заняття з навчальної дисципліни
«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ТЕМА №5

ПОЛІЦЕЙСЬКА ЕТИКА І КОДЕКС ПОВЕДІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Навчальний час 2 години

для здобувачів вищої освіти бакалавр,
для денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»

Обговорено та схвалено на засіданні
кафедри 29.08.2019 року,
протокол № 1.

Київ 2019

**ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
(для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262
«Правоохоронна діяльність»)**

Тема. Поліцейська етика і Кодекс поведінки поліцейського.

Навчальна мета: полягає у здобутті слухачами загальних і особливих аспектів поліцейської етики через загальносвітові і європейські стандарти поліцейської діяльності, шляхом вивчення основних міжнародних та національних актів, що регламентують порядок організації та реалізації завдань органів поліції щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, протидії злочинності, охорони публічної безпеки і порядку; пізнати традиції та ритуали поліцейської діяльності, вперше проникнутись канонам присяги поліцейського.

Виховна мета: виховувати шанобливе ставлення до науки, науково-пізнавального та навчального процесу, почуття необхідності самовдосконалення, самовиховання, необхідності науково-теоретичного осмислення правової сфери діяльності працівників поліції.

Розвивальна мета: розвинути світоглядні уявлення про всю сукупність наукових знань про дійсність, що разом утворюють наукову картину світу, зокрема про систему юридичних наук, науку поліцейська деонтологія, їх функціональне призначення та методологічну основу пізнавального процесу.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: етика і естетика, юридична деонтологія, філософія права, соціологія, юридична логіка, психологія, судова психіатрія.

Забезпечувані дисципліни: теорія держави та права, конституційне право і місцеве самоврядування, адміністративне право, адміністративна діяльність, цивільний право і процес, кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, міжнародне право.

Навчальний час: 2 год.

Навчально-методичне забезпечення практичного, ТЗН:

Наочність: викладення матеріалу забезпечується мультимедійним супроводженням з використанням схем, таблиць та ключових тез.

Технічні засоби навчання: відеопроєктор, інтерактивна дошка, комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Питання практичного заняття:

1. Загальна характеристика Декларації про поліцію від 8 травня 1979 р.; «Європейського кодексу поліцейської етики» (Ухвалений Комітетом міністрів 19 вересня 2001 року); законів України «Про Національну поліцію» (2015 р.). «Дисциплінарний статут Національної поліції України» (2018 р.), «Правила етичної поведінки поліцейських» (2016 р.), «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47).

2. Присяга поліцейського.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
2. Декларація про поліцію від 8 травня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_803.
3. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. С. 212 – 229. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
4. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Колектив авторів. Київ, 2017. 172 с.
5. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 9 – 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. К., 2002. С. 5–15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
7. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/documents/4479/CEDAW-for-Youth_Ukr.pdf
8. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
9. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб : прийнятий 23 лип. 1996 . // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К., 1999. С. 99 – 101.
10. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 28 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права : прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989. С. 15 – 27.

12. Міжнародні стандарти у сфері судочинства / ред. гр.: USAID «Україна: верховенство права»; Спільна прогр. Європейського Союзу та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України»; Девід Вон та ін. - К.: Істина, 2010. 483 с

13. Морально-этический кодекс полицейского США. URL: <http://www.vuzlib.su/beta3/html/1/15557/15654/>

14. Найкраща практика побудови партнерства між поліцією і суспільством», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 81 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>

15. Основные принципы этики полицейской службы [Электронный ресурс] : утв. 9 мая 1979 г. резолюцией № 690 Парламентской Ассамблеи Совета Европы. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/687/64687/35726/page8>

16. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765–му засіданні заступників міністрів) – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

17. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001

18. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2017. № 4 (35). С. 175 – 185.

Закони:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Затверджений Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233.

Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підзаконні акти:

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30304.html

Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього,

передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16>

Основна література

1. Зусін, В. Я. Професійна етика та естетика поліцейського : навчальний посібник / В. Я. Зусін, М. О. Семенишин, В. В. Остапчук. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. 31 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/17476>
2. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/ru/secretariat/23805?download=true>
3. Копча В. В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/1/Downloads/pp_2017_2_29.pdf
4. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Т. 1. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 1232 с.
5. Науково-практичне видання «Права людини в діяльності української поліції – 2016»: презентовано ґрунтовний огляд роботи поліції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://police-experts.info/2017/03/13/naukovo-praktychne-vydannya-prava-lyudyny-v-diyalnosti-ukrajinskoji-politsiji-2016-prezentovano-gruntovnyj-ohlyad-roboty-politsiji/#more-965>
6. Права людини в документах ООН [Текст] / упоряд. та вступ. слово Т. Яблонська. К. : Українсько-Американське бюро захисту людини; Амстердам: [б.в.], 1997. 278 с.
7. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : Керівництво / Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. Варшава, 2017. 153 с.
8. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Упоряд. Т. Яблонської. К. : Сфера, 1999. 342 с.
9. Рекомендації з питань поліцейської діяльності у багатонаціональному суспільстві, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин, (HCNM). Вена, 2006. 48 с.
10. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О. А. Банчука. К.: Москаленко О. М., 2013. 588 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policii-banchuk-2013.pdf>

Додаткова література

1. Гордиенко В. В. Полицейская этика: научно-правовой и исторический аспект / В. В. Гордиенко, Л. М. Колодкин, Д. К. Нечевин // Труды Академии

управління МВД Росії. 2013. №3 (27). С. 1 – 10 Режим доступу: <file:///C:/Users/1/Desktop/кафедра%202019/Ново%20НМЗ%20на%202019/Юридична%20деонтологія%202014/politseyskaya-etika-nauchno-pravovoy-i-istoricheskiiy-aspekt.pdf>

2. Діп І. Ю. Захист громадянських прав людини в Україні в рамках Ради Європи: автореф. дис ... канд. юрид. наук / І. Ю. Діп. Київ: Б.в., 2010. 20 с.

3. Європейський кодекс поліцейської етики / Політичний вимір діяльності МВС України (відповідь на виклики XXI століття) / за ред. Ю.І. Римаренка, Я.Ю. Кондратьєва. К. : МВС України. НАВСУ, 2003. С. 19.

4. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU77024.html

5. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docs.dtkr.ua/ua/doc/1014.5638.0?page=1>

6. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukraine.uapravo.net/data/base62/ukr62992.htm>

7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uapravo.net/akty/postanovi-main/akt9pdus5g.htm>

8. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги [Електронний ресурс] / М. М. Маськовіта // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 287 – 291. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_48

9. Пендюра М. М., Українчук О. В. Деякі наукові аспекти на сучасні вимоги до кандидатів у служби кримінальної поліції в умовах реформування правоохоронних органів України // [Теорія та практика правозастосування в умовах реформування органів публічної влади в Україні] : Збірник наукових матеріалів круглого столу (24 грудня 2015 року) / За заг. ред. к.ю.н., доцента Калюка О. М., к.ю.н., доцента О. В. Дручек, к.ю.н., доцента М. М. Пендюри. К., НАВС, 2016. С. 48 – 52.

10. Пендюра М. М., Дручек О. В. Юридична деонтологія : навч. посіб. Ч. 2 / М. М. Пендюра, О. В. Дручек. К. : НАВС, 2014. 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14520>

11. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів №№ 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475 // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.

12. Проневич О. С. Імплементация європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 4. С. 102 – 110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_4_16

13. Реформування поліції в країнах Центральної і Східної Європи. Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін. Під ред. М. Капаріні, О. Мареніна; Передмова О. Ярмиша. К., 2005. С. 271 – 273.

14. Хрестоматія по юридической деонтологии. Сборник нормативных актов (международных, отечественных, зарубежных) об основных стандартах профессиональной деятельности юристов (с общими комментариями к разделам): Для юридических вузов и факультетов / Сост. и общ. ред. д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. АПрН Украины, засл. юрист Украины О.Ф. Скакун. Харьков: Эспада, 2002. 448 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Community-Policing (CP) (burgernahe Polizeiarbeit). – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/publish/IKS/MasterStudiengangKriminologie/materialien/lehne/220513.pdf>.

2. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал

3. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України

4. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України

5. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

6. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>

7. Сайт Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів Режим доступу: <http://umdp1.info/>

8. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС – <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

9. Сайт Міністерства внутрішніх справ. Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

I. Організація групи.....(3 хв)

1.1. Привітання.

1.2. Перевірка наявності здобувачів вищої освіти, (студентів) на занятті.

II. Вступне слово (Визначення теми практичного заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд).....(2 хв)

III. Основна частина.....(65 хв)

3.1. Опрацювання основних навчальних питань практичного заняття.

3.1.1. Загальна характеристика Декларації про поліцію від 8 травня 1979 р.; «Європейського кодексу поліцейської етики» (Ухвалений Комітетом міністрів 19 вересня 2001 року); законів України «Про Національну поліцію» (2015 р.). «Дисциплінарний статут Національної поліції України» (2018 р.),

«Правила етичної поведінки поліцейських» (2016 р.), «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських» (із змінами до нього, передбачених наказом МВС України від 11.06.2019 № 47).

3.1.2. Присяга поліцейського. Здобувачам пропонується ознайомитись із присягою поліцейського та порядком складання присяги (Наказ МВС України від 09.11.2015 № 1453, із змінами (№ 351 від 07.05.2019)

IV. Планова практична частина.

4.1. Робота над помилками.

4.2. Обговорення вирішених практичних завдань, що містяться в робочій навчальній програмі.

V. Підведення підсумків та коментоване оголошення оцінок.

Укладач:

Доцент кафедри

теорії держави та права

кандидат юридичних наук,

доцент

Максим ПЕНДЮРА

ГЛОСАРІЙ

Аксіологія – (від грец. «цінність» та «вчення») філософсько-етичне вчення про цінності.

Альтруїзм – моральний принцип, що проголошує співчуття до інших людей, безкорисне служіння їм і готовність до самозречення в ім'я їх блага і щастя.

Апатія – (грец.) поняття давньогрецької етики, безпристрасність, нечутливість до навколишніх явищ та подій.

Аристотель (394-322 рр. до н. е.) – давньогрецький філософ, учень Платона. В етиці – побічник аретологічного евдемонізму. Твори: «Етика», «Поетика».

Аскетизм – (грец.) вправи для морального вдосконалення та доброчесного життя, самообмеження, відмовлення від життєвих благ, які притаманні всім релігіям. До аскетичних вправ належать піст, послух, целібат, жебрацтво, юродство, відлюдництво, обітниця мовчання, носіння вериг та ін.

Атараксія – (грец.) поняття давньогрецької етики, душевний спокій як мета та форма поведінки, до якої повинна прагнути людина.

Баумгартен Олександр Готліб (1714-1762) – німецький філософ, перший вжив поняття «естетика», під яким розумів філософську науку про чуттєве пізнання, яке досягає і створює прекрасне, що відображається в образах мистецтва. Підрозділами естетики, згідно з Баумгартеном, є евристика – вчення про «речі і про предмети мислення», методологія, яка досліджує організацію художнього твору, та семіотика – вчення про естетичні знаки. Праці, присвячені естетиці: «Філософські роздуми про деякі проблеми поетичного твору» (1735), «Психологія» (1739), «Естетика» (1750-58).

Біоетика – розділ етики, в якому розглядаються моральні проблеми медицини та експериментальної біології.

Благо – все, що має для людини позитивне значення.

Вимога моральна – загальна назва для регулятивів моральних відносин: норм, ідеалів, принципів, цінностей.

Відповідальність – позитивна моральна якість, яка полягає у свідомому ставленні особи до певних моральних норм, принципів та цінностей і готовності їх обстоювати та втілювати.

Герменевтика – теорія, мистецтво інтерпретації змісту основних моральних понять, суджень, відповідного тексту загалом.

Гетерономна етика – етика, що ґрунтується не на власних принципах, а на запозичених з інших наук.

Гідність – особливе моральне ставлення людини до себе, що виявляється в усвідомленні своєї самоцінності й моральної рівності з іншими людьми; ставлення до людини інших людей, в якому визнається її безумовна цінність.

Гуманізм – принцип етики, що став і принципом моралі, основою якого є переконання в безмежних можливостях, здатності до вдосконалення людини, вимога свободи і захисту її гідності, визнання права людини на щастя, проголошення задоволення її потреб та інтересів кінцевою метою суспільства.

Девіантна поведінка – (від лат. «відхилення») поведінка, яка визнається невідповідною щодо норм і зразків, загальноприйнятих у певному соціумі.

Деонтологія – (від грец. «належне») 1) розділ етики, який досліджує проблеми обов'язку та належного; 2) вчення про юридичні, професійні, моральні обов'язки правила, поведінки медичного працівника по відношенню до хворого.

Дескриптивна етика – (від лат. «опис») галузь етики, яка використовує конкретно-соціологічний та історичний аналіз для дослідження функціонування моралі у певному соціумі.

Добро та зло – найбільш загальні поняття моральної свідомості, категорії етики, які характеризують позитивні й негативні моральні та моральнісні цінності.

Егоїзм – етичне поняття, яке відображає ціннісну орієнтацію людини на пріоритет особистого інтересу; протилежний альтруїзму.

Емпатія – позараціональне пізнання людиною внутрішнього духовного світу інших людей, що ґрунтується на співпереживанні.

Естетика – наука про загальні закономірності художнього освоєння зовнішнього та внутрішнього світу людиною, про суть і форми відображення дійсності.

Етика – філософська наука, яка досліджує природу, сутність, виникнення, розвиток, структуру, функції моралі, її прояви у різноманітних сферах діяльності.

Етикет – у широкому розумінні: дотримання зовнішніх правил поведінки, що склалися в суспільстві, чи у певних сферах діяльності та побуту.

Етична освіта – процес інтеріоризації людиною етичної теорії в особистісні знання і переконання.

Євгеніка – наука, що вивчає, розробляє шляхи і методи активного впливу на еволюцію людства, вдосконалення його природи.

Інтеріоризація – формування внутрішніх структур людської психіки через засвоєння зовнішньої соціальної поведінки.

Каяття – зумовлений роботою совісті акт глибокого перегляду особистістю засад власної поведінки й свідомості.

Конформізм – пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів поведінки, безапеляційне визнання існуючих порядків, норм і правил, безумовне схиляння перед авторитетами.

Легізм – давньокитайське етико-політичне вчення, згідно з яким управління людиною, суспільством і державою необхідно здійснювати на основі суворих законів, а не норм моралі.

Метаетика – наука про об'єктивні підстави існування різних моральних і етичних систем.

Міліцейська (поліцейська) деонтологія – розділ етики, що розглядає проблему обов'язку працівників органів внутрішніх справ, сферу моральних вимог до них.

Міліцейська (поліцейська) деонтологія – юридична наука, що вивчає вимоги щодо належної професійної поведінки працівників міліції (поліції), які засновані на соціальних і моральних цінностях суспільства та спрямовані на

охорону прав і свобод людини та громадянина, а також особливості реалізації цих стандартів у їх практичній діяльності (*Гіда Є.О.*)

Мораль – система поглядів, уявлень, норм, оцінок, що регулюють поведінку людей; одна з форм суспільної свідомості.

Моральна вимога – найпростіший елемент моральних відносин індивідів, які підпорядковуються різним формам повинності.

Моральна відповідальність – характеристика особистості з точки зору виконання нею моральних вимог.

Моральна норма – однаковою мірою адресоване всім людям повеління, яке слід неухильно виконувати за будь-якої ситуації; вияв моралі як форми суспільної свідомості.

Моральна практика – сфера індивідуально-масових виявів поведінки, стосунків, діяльності, орієнтованих на найвищі, універсальні вселюдські цінності.

Моральна самооцінка – результат морального оцінювання людиною своїх вчинків, їх мотивів і моральних якостей.

Моральна свідомість – вираження ідеального належного, на яке слід орієнтуватись.

Моральна спонука – чуттєва форма, в якій виявляються мотив і намір до здійснення відповідного вчинку.

Моральна справедливість – співвідношення кількох явищ з точки зору розподілу блага і зла між людьми.

Моральна якість – відносно стійкі ознаки поведінки людини, які виявляються в однотипних вчинках, що відповідають критеріям добра (чесноти, доброчесності) чи суперечать їм (моральні вади, пороки).

Моральне правило – імперативне положення, яким керуються у співжитті, праці, поведінці.

Моральний вибір – акт моральної діяльності, який полягає в тому, що людина, виявляючи свою суверенність, самовизначається стосовно системи цінностей і способів їх реалізації в лінії поведінки чи окремих вчинків.

Моральний вчинок – добровільна дія, що об'єктивно відповідає моральній вимозі.

Моральний ідеал – найдосконаліший, безумовний, універсальний зразок високоморальної особистості, яка володіє всіма відомими доброчесностями, кожна з яких максимально досконала.

Моральний кодекс – збір моральних норм і правил, які необхідно виконувати.

Моральний мотив – внутрішня, суб'єктивно-особистісна спонука до дії, зацікавленість в її реалізації і орієнтація на моральні чинники.

Моральний намір – рішення людини зробити відповідну моральну дію і досягти очікуваного результату.

Моральний самоконтроль – сутність і механізм самостійного регулювання особистістю своєї поведінки, її мотивів і спонук.

Моральний сором – збентеження, ніяковість за недостойну поведінку.

Моральні відносини – ціннісні смислові аспекти всіх суспільних відносин, орієнтовані на найвищі вселюдські цінності.

Моральність – реальна поведінка людей і відповідна діяльність.

Норми моралі – соціальні норми, що регулюють поведінку людей шляхом її оцінки відповідно до категорій «Добро і зло», «справедливість і несправедливість», «честь», «совість» тощо.

Обов'язок – моральне завдання, що внутрішньо сприймається індивідом як необхідність втілення певних етичних норм, принципів та ідеалів.

Оптимізм – світосприйняття, пройняте життєрадісністю, вірою у майбутнє.

Песимізм – пройняте зневірою, відчаєм світовідчуття; погляд, згідно з яким у світі переважає зло, а тому людина приречена на страждання нині і в майбутньому.

Подвиг – акт героїзму, вчинок, який потребує від людини граничної напруги волі і сил, пов'язаних із подоланням надзвичайних труднощів, суспільно корисний результат, що перевершує за своїми масштабами результати звичайних дій.

Поліцейська деонтологія – наука про зародження, формування, розвиток і функціонування діючого в професійній групі працівників поліції нормативно-орієнтуючого інституту, особливої системи норм (і кодексів) професійної поведінки поліції, історично складених стандартів, заснованих на моральній аксіоматиці (*Кукушин В.М.*)

Поліцейська деонтологія – це наука, що вивчає всю сукупність соціальних, професійно-етичних та організаційно-управлінських норм, принципів, належної поведінки працівників поліції при виконанні ними службових обов'язків, відповідної соціальної ролі та функції (*професор Римаренко Ю.І.*)

Правдивість – моральні якості, що характеризують людину, яка зробила для себе правило говорити істину, не приховуючи від інших людей і самої себе дійсне положення справ.

Правова свідомість – особливий вид суспільної свідомості, сукупність різних форм відображення правової дійсності у правових теоріях та концепціях, поглядах, почуттях, уявленнях людей про право, його справедливість, цінність, місце і роль щодо забезпечення свободи особи та інших загальнолюдських цінностей.

Правова психологія – сукупність правових почуттів, емоцій, оцінок, які домінують у суспільстві, проявляються у суспільній думці відносно права.

Правове виховання – діяльність фізичних і юридичних осіб, спрямована на формування у людей високого рівня правосвідомості й правової культури.

Прагматизм – філософська течія, яка, ігноруючи об'єктивну основу понять, ідей, теорій, норм, оцінює їх, беручи до уваги лише їх практичну ефективність.

Принцип – основа певної сукупності (чи усіх) фактів або певної (чи будь-якої) системи знань.

Принциповість – лат. *principium* «підстава, першооснова» – позитивна моральна якість, що характеризує особистість та її дії; означає вірність визначеній ідеї в переконаннях і послідовне проведення цієї ідеї в поведінці.

Професійна етика – вчення про професійну мораль.

Психоаналіз – авангардна теорія, зосереджена на дослідженні психічного несвідомого (несвідомих психічних процесів і мотивацій).

Пунктуальність – фр. *punctuel* «точний» – точність, акуратність, систематичність, неухильне додержання якихось правил, умов.

Ригоризм – (від лат. «твердість, суворість») педантичне, дріб'язкове дотримання певних принципів, різновид етичного формалізму.

Самовиховання – уміння критично ставитися до самого себе, аналізувати своє поведіння, бачити власні хиби.

Самовладання – один із виявів самоконтролю, що полягає у здатності людини, контролюючи свої почуття, спрямовувати діяльність на розв'язання свідомо поставлених моральних завдань.

Самоорганізованість – планування роботи та виконання її у визначені строки.

Самопожертва – добровільне принесення в жертву своїх інтересів заради досягнення певної мети, заради справедливості.

Скептицизм – античне філософське вчення, яке заперечувало можливість достовірного знання і раціональне обґрунтування норм поведінки.

Сленг – англ. *slang* «жаргон» – слова чи вирази, характерні для певних груп людей, об'єднаних за віком, професією, чи певних соціальних прошарків.

Службовий етикет юриста – усталений порядок його поведінки під час виконання службових повноважень, що виражає зовнішній зміст принципів моралі та що складається з правил поведінки (манери, одяг).

Совість (сумління) – вияв моральної самосвідомості особистості, її здатність здійснювати моральний самоконтроль, самостійно формулювати для себе моральні обов'язки, вимагати від себе їх виконання і здійснювати оцінку своїх вчинків.

Справедливість – категорія, що використовується в етиці, праві, суспільних науках для позначення належного у стосунках між людьми та в діяльності соціальних інститутів. Також – позитивна моральна якість, яка виступає внутрішнім критерієм справедливості соціальної.

Субординація – лат. *subordinatio* (від *sub* «під» і *ordino* «призначаю») – службова підлеглість молодшого старшому, дотримання правил службової дисципліни

Сумління – усвідомлення та відчуття моральної відповідальності за свою поведінку, в тому числі і перед самим собою. Здатність особи до самооцінки.

Такт – лат. *tactus* «відчуття, почуття» – почуття міри, вміння поводитися, додержуватися правила пристойності. Бути тактовним – означає вміти відчувати настрій іншої людини, враховувати особливості її характеру, рахуватися з властивостями її натури та, залежно від індивідуальності кожного, знаходити відповідну форму звернення. Тактовність обумовлюється розвитком моральності, естетичною й інтелектуальною культурою людини. Це насамперед вимогливість до себе, уміння критично ставитися до своїх вчинків, знань, не переоцінюючи себе.

Толерантність – моральна якість, що характеризує ставлення до інтересів, переконань, вірувань, навичок поведінки інших людей. Виражається у прагненні досягти взаємного розуміння й узгодження різнорідних інтересів.

Честь – особливе моральне ставлення людини до себе, що виявляється в усвідомленні свого соціального статусу, роду діяльності й моральних заслуг, і відповідне ставлення до неї суспільства, яке рахується з її репутацією.

Чуйність – моральна якість, що характеризує ставлення людини до оточуючих. Припускає турботу про потреби, запити і бажання людей, уважне ставлення до їхніх інтересів, проблем, що хвилюють інших, думок і почуттів

Щастя – стан найвищого внутрішнього вдоволення людини умовами свого буття, повнотою і осмисленістю життя, реалізацією свого людського призначення.

Юридична етика – різновид теорії професійної моралі, в якому принципи й категорії загальної і професійної етики застосовуються для аналізу моралі, що діє чи повинна діяти в юридичній сфері.

Юридична практика – діяльність юристів-професіоналів у межах наданої їм компетенції щодо безпосереднього захисту прав, свобод та законних інтересів суб'єктів права, надання допомоги у складанні правових документів, консультуванні щодо вибору найбільш оптимальних варіантів поведінки у відповідності з нормами права, посвідчені юридичних фактів тощо, в процесі яких забезпечується здійснення норм права.

Юридична освіта – це система правових знань, поглядів, переконань, отриманих у результаті навчання і самоосвіти особи, що формує її як громадянина, здатного до професійно-правової діяльності.

Юридичний фах – це вузька сфера професійно-трудової діяльності юриста з чітко позначеними повноваженнями, що потребує конкретних правових знань, умінь та навичок, необхідного рівня професійно-правового мислення і діяльності.

ДЛЯ НОТАТОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ПОЛЩЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ

ЗБІРНИК

ПЛАН-КОНСПЕКТІВ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 262

«Правоохоронна діяльність»

для денної та заочної форми навчання

(курсанти ННІ № 1-3, Прикарпатського факультету, слухачі ННІЗДН НАВС)

УКЛАДАЧ:

ПЕНДЮРА МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ,

доцент кафедри теорії держави та права,

кандидат юридичних наук, доцент